



**Identification and Analysis of Barriers and Requirements for
Entrepreneurship Development at Farhangian University**

*M. Golestaneh^{*1}, M. Nikkhah², S. M. Mousavi³*

1. Department of Chemistry Education, Farhangian University, Tehran, Iran

2. Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran

3. Department of Chemistry Education, Farhangian University, Tehran, Iran

ABSTRACT

Keywords:

- . Farhangian University
- . Entrepreneurship
- . Barriers
- . Requirements
- . Conceptual model

Corresponding author:
m.golestaneh@cfu.ac.ir

This research aimed to identify the barriers and requirements for entrepreneurship development at Farhangian University. The research type was applied, and its method was descriptive-analytical. The statistical population for the interview section included managers, faculty members, and graduates knowledgeable about entrepreneurship concepts, methods, and techniques. Fifteen individuals were interviewed using the purposive sampling method until theoretical saturation was achieved. The statistical population of the questionnaire section included managers, faculty members, students, and graduates of Farhangian University. The sample size adequacy was determined using Morgan's table. 378 individuals were randomly selected from five provinces using cluster sampling. After conducting semi-structured interviews and analyzing the responses qualitatively using MAXQDA10 software, five core codes were extracted for each of the two selected codes of barriers and requirements for entrepreneurship development, including cultural, educational, interactive and communicative, structural and legal, and supportive, financial, and incentive codes, with 62 and 70 open codes, respectively. Based on these codes, a researcher-made questionnaire was designed, and after examining its validity from the perspective of 10 experts and its reliability using Cronbach's alpha ($\alpha=0.98$), the final questionnaire with 40 items was distributed. The relevant data were analyzed using various descriptive and inferential statistical methods and structural equation modeling. The results showed that the examined barriers significantly contributed ($\bar{X}>4$ and $p<0.001$) to entrepreneurship development at the university, and there was a high necessity for attention to the examined requirements ($\bar{X}>4$ and $p<0.001$) for entrepreneurship development. The drawn structural equation model had a good fit, indicating the impact of existing barriers on entrepreneurship development and the necessity of addressing the examined requirements.

Cite this article: (APA): Golestaneh, M, Nikkhah, M, Mousavi, S. M. (2024). Identification and Analysis of Barriers and Requirements for Entrepreneurship Development at Farhangian University. *Journal of Teacher's Professional Development*, 8(4), 51-86.

<https://doi.org/10.48310/tpd.2024.16015.1619>

Received: 2024/03/12

Revised: 2024/05/06

Accepted: 2024/06/12

Published online: 2024/03/18



Publisher: Farhangian University
© The Author(s).

Article type: Research Article



شناسایی و تحلیل موانع و الزامات توسعه کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان

مهشید گلستانه^{۱*}، محمد نیکخواه^۲، سید محسن موسوی^۳

۱. گروه آموزش شیمی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران

۲. استادیار، گروه علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران

۳. گروه آموزش شیمی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران

چکیده

این پژوهش با هدف شناسایی و تحلیل موانع و الزامات توسعه کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان انجام شد. نوع پژوهش کاربردی و روش آن توصیفی-تحلیلی بود. جامعه آماری بخش مصاحبه شامل مدیران، اعضای هیأت علمی و دانش‌آموختگان آگاه به مباحث، روش‌ها و فنون کارآفرینی بود که به روش هدفمند و تا رسیدن به اشباع نظری، با ۱۵ نفر مصاحبه شد. جامعه آماری بخش پرسش‌نامه‌ای شامل مدیران، هیأت علمی، دانشجویان و دانش‌آموختگان دانشگاه فرهنگیان بود. کفایت حجم نمونه از طریق جدول مورگان تعیین و به روش خوشه‌ای، از پنج استان، ۳۷۸ نفر به‌طور تصادفی انتخاب شد. بعد از انجام مصاحبه نیمه‌ساختارمند و تحلیل پاسخ‌ها به روش کیفی و با کمک نرم‌افزار MAXQDA10، برای هر یک از دو کد منتخب: موانع و الزامات توسعه کارآفرینی، پنج کد محوری: فرهنگی، آموزشی و درسی، تعاملی و ارتباطی، ساختاری و قانونی و حمایتی، مالی و تشویقی، به ترتیب با ۶۲ و ۷۰ کد باز استخراج شد. با توجه به کدهای مذکور، یک پرسش‌نامه محقق‌ساخته طراحی و بعد از بررسی روایی آن از دیدگاه ۱۰ نفر صاحب‌نظر و پایایی آن به روش آلفای کرونباخ (۰/۹۸)، پرسش‌نامه نهایی با ۴۰ گویه توزیع شد و داده‌های مربوطه با روش‌های مختلف آمار توصیفی و استنباطی و مدل معادلات ساختاری، مورد تحلیل قرار گرفت. نتایج نشان داد موانع مورد بررسی تا حد زیادی ($p < 0.01$ ، $\bar{X} > 4$)، بر توسعه کارآفرینی در دانشگاه نقش دارند و ضرورت توجه به الزامات مورد بررسی، زیاد بود ($p < 0.01$ ، $\bar{X} > 4$). مدل معادلات ساختاری ترسیم‌شده، از برازش مناسبی برخوردار بود که بیانگر تأثیر موانع موجود بر توسعه کارآفرینی و ضرورت توجه به الزامات مورد بررسی بود.

نویسنده مسئول: m.golstaneh@cfu.ac.ir

استناد به این مقاله: گلستانه، مهشید، نیکخواه، محمد، موسوی، سید محسن. (۱۴۰۳). شناسایی و تحلیل موانع و الزامات توسعه کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان. *توسعه حرفه‌ای معلم*. ۸(۴). ۵۱-۸۶.

DOI: 10.48310/tpd.2024.16015.1619

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۲/۱۷

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۱۲/۲۸

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۲/۲۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۲۳



نوع مقاله: پژوهشی

© نویسندگان.

ناشر: دانشگاه فرهنگیان

مقدمه

امروزه دانشگاه‌ها به‌عنوان مهم‌ترین مراکز علمی-پژوهشی، همواره در تحولات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه، نقش مهمی بر عهده دارند. با این وجود، خود دانشگاه نیز تحت تأثیر مستقیم تحولات مذکور بوده و تحولات مذکور باعث افزایش تقاضای آموزش عالی و به تبع آن، تغییر انتظارات فردی و اجتماعی از دانشگاه و افزایش دانش‌آموختگان جویای کار شده و مفاهیمی مانند رقابت، تولید، کیفیت و اثربخشی فعالیت‌های آموزشی دانشگاه‌ها مطرح شده است (یوارا^۱، ۲۰۱۰)؛ بنابراین دانشگاه‌ها به‌تدریج از نقش سنتی خود که آموزش علوم مختلف بوده، فاصله گرفته و عهده‌دار رسالت‌ها و نقش‌های جدیدی در زمینه آموزش، پژوهش و خدمات اجتماعی، با مشارکت در توسعه علمی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی شده‌اند (گورورو و اربانو^۲، ۲۰۱۰؛ تونیو^۳ و همکاران، ۲۰۲۱)؛ از این‌رو دانشگاه‌ها برای پاسخ‌گویی به نیازهای اقتصادی و اجتماعی، فرهنگی و سیاسی جامعه، باید از نظر کمی و کیفی، تغییرات گسترده‌ای را در رسالت‌ها، مأموریت‌ها، سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های خود اعمال نمایند.

حرکت دانشگاه‌ها به‌سوی کارآفرینی و توسعه کارآفرینی دانشگاهی، از جمله تغییراتی است که امروزه در سطوح ملی و بین‌المللی، برای پاسخ‌گویی به نیازهای مذکور، به‌سرعت در حال اجرا است (راتن و یوسمانیچ^۴، ۲۰۲۱). امروزه، فعالیت‌های کارآفرینانه ستون فقرات هر اقتصادی محسوب می‌شوند و نقش مهمی در کمک به ایجاد اشتغال و رشد اقتصادی ایفا می‌کنند (دسوزا^۵ و همکاران، ۲۰۲۲). مفهوم کارآفرینی به ریسک‌پذیری و تبدیل ریسک به کسب‌وکار موفق اشاره دارد (تونیو و همکاران، ۲۰۲۱). کارآفرینی، فرایند شناسایی فرصت‌ها بر اساس نیازهای بازار و عرضه برای رفع نیاز بازار با در نظر گرفتن خطرات احتمالی است و کارآفرین، نیازمند دیدگاهی برای کشف فرصت‌ها و داشتن توانایی برای سرمایه‌گذاری بر روی آن‌ها است (رحمان^۶ و همکاران، ۲۰۱۴)؛ بنابراین توسعه پایدار هر کشوری مستلزم پایه‌گذاری و شکل‌گیری نظام نوآوری و کارآفرینی و هم‌زیستی و همکاری متقابل میان دانشگاه و سایر بخش‌های اقتصادی، اجتماعی و علمی است (جانسون و اسکالتگر^۷، ۲۰۲۰).

کارآفرینی دانشگاهی به معنی مشارکت دانشگاه در توسعه اقتصادی است (کربای^۸، ۲۰۰۵). ویژگی مهم دانشگاه کارآفرین، دارا بودن نظام مناسبی از روابط با محیط اجتماعی و اقتصادی جامعه است. دانشگاه کارآفرین، نوآور بوده و قادر به تشخیص و خلق فرصت‌ها است، به‌صورت تیمی کار

1. Uyarra
2. Guerrero and Urbano
3. Tunio
4. Ratten and Usmanij
5. de Sousa
6. Rahman
7. Johnson and Schaltegger
8. Kirby

می‌کند، ریسک‌پذیر است و سعی در پاسخ‌گویی به چالش‌ها را دارد و در پی کسب درآمد و رسیدن به استقلال مالی است؛ بنابراین این دانشگاه به دانشجویان و متقاضیان آموزش و خدمات دانشگاهی به چشم مشتری می‌نگرد، اعضای هیأت‌علمی و سایر کارکنان آن با کارگزاران جامعه در ارتباط هستند، با محیط پیرامون خود در تعامل پویا و دوسویه بوده و برنامه‌های آموزشی و پژوهشی آن، بازتابی از نیازهای جامعه است. کارآفرینی به‌عنوان یک راه‌حل، روشی را برای توسعه اساسی دانشگاه ارائه می‌دهد که در آن دانشگاه وابستگی خود را به دولت کاهش می‌دهد، از وجود منابع مالی مختلف اطمینان حاصل می‌نماید، بخش‌ها و فعالیت‌های جدید دانشگاهی را طبق نیازهای جامعه توسعه می‌دهد و تغییرات ساختاری ایجاد می‌کند که ظرفیت‌های دانشگاه را برای پاسخ‌گویی به تغییرات تضمین کند (پترکا و صالحویچ^۱، ۲۰۱۲).

محیط دانشگاه کارآفرین شامل افراد، گروه‌ها، سایر دانشگاه‌ها، مؤسسات اجتماعی، مؤسسات اجرایی و بازارهایی است که انواع پیوندها را با مؤسسات آموزش عالی دارند. بخش مهمی از محیط دانشگاه، ذی‌نفعان آن هستند، افراد و مؤسساتی که در قبال عملکرد خوب دانشگاه، منافعی را کسب می‌کنند، بنابراین برای شکل‌گیری روابط مطلوب بین دانشگاه و سایر مؤسسات، شناسایی این ذی‌نفعان ضروری است (پلوتا-اولتارنیک^۲، ۲۰۱۵). از جمله ویژگی‌های مهم دیگر یک دانشگاه کارآفرین، وجود رهبری دانشگاهی است. تا وقتی مدیران یک دانشگاه از تغییر استقبال نکنند، تبدیل شدن به دانشگاه کارآفرین غیرممکن است. از این‌رو رهبری دانشگاهی نوعی ساختار نظارتی ایجاد می‌کند که حامی و مشوق فعالیت‌های کارآفرینی در قسمت‌های مختلف دانشگاه است (پترکا و صالحویچ، ۲۰۱۲).

برای ایجاد دانشگاه کارآفرین، باید ساختار دانشگاه‌ها منعطف شود. برای ایجاد انعطاف‌پذیری در ساختار دانشگاه‌ها به‌جای تأکید بر مؤلفه‌های ساختاری رایج (تمرکز، رسمیت و پیچیدگی) باید بر مؤلفه‌های استقلال و ترکیب تأکید گردد. دانشگاه کارآفرین با ایجاد استقلال برای کارکنان و استادان، ظرفیت انعطاف‌پذیری بالایی در برخورد با محیط ایجاد می‌کند. همچنین ارتباط منسجم درون و بیرون دانشگاه، لازمه توسعه دانشگاه کارآفرین بوده، به‌گونه‌ای که ارتباط درونی به شکل‌گیری ائتلاف‌ها و گروه‌های علمی منجر می‌شود و ارتباط بیرونی دانشگاه باید به دنبال ایجاد گروه و ائتلاف با محیط باشد (باقری و همکاران، ۱۳۹۶).

عوامل متعددی بر کارآفرینی دانشگاهی اثرگذار هستند که چهار حوزه مهم آن‌ها از دیدگاه فیشر و تیمن^۳، (۲۰۱۸)، عبارتند از: ۱. چارچوب محیطی که دربرگیرنده عوامل بالقوه‌ای مانند دانشگاه ملی، نوآوری یا خط‌مشی کارآفرینی، راهبردهای توسعه منطقه‌ای یا نظام‌های نوآوری منطقه‌ای هستند. ۲. چارچوب زیربنایی دانشگاه که متشکل از راهبردها، ساختارها و فرهنگ

1. Peterka and Salihovic
2. Pluta-Olearnik
3. Fichter and Tiemann

دانشگاه است. ۳. اعضای دانشگاه به‌عنوان فعالان حوزه‌های متعدد دانشگاهی (آموزش، تحقیق، انتقال یا پشتیبانی در تأسیس بنگاه‌های جدید). ۴. تعاملات بیرونی بین اعضای دانشگاه و فعالان بیرونی مانند شرکت‌ها، سازمان‌های تحقیقاتی، سازمان‌های توسعه‌ای کسب‌وکار یا حامیان آن‌ها. مؤلفه‌های مرتبط با عوامل تأثیرگذار بر کارآفرینی دانشگاهی از دیدگاه داوری^۱ و همکاران (۲۰۱۸)، شامل زیرمجموعه عوامل ساختاری رسمی و غیررسمی و عوامل داخلی (منابع و ظرفیت‌ها) از جمله قوانین، ساختار و مدیریت دانشگاه، برنامه‌های آموزش کارآفرینی و کسب‌وکار، پیوند دانشگاه و صنعت، خط‌مشی‌های دولتی و قوانین و مقررات، قوانین مالکیت معنوی و ساختار آموزشی و تحقیقاتی دانشگاه از جمله عوامل ساختاری رسمی و چهار عامل مهم غیررسمی شامل: شیوه اجرای قوانین، جوانب سیاسی، الگوهای نقش و نظام پاداش‌دهی دانشگاه و نگرش دانشگاهیان نسبت به کارآفرینی است.

از آنجا که مهارت‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای کارآفرینانه قابل آموزش و یادگیری هستند (اکسلسون^۲ و همکاران، ۲۰۱۵) و نگرش مثبت به کارآفرینی پیش از هر چیز، از طریق تدوین محتوای برنامه‌های درسی و روش مؤثر تدریس محقق می‌شود (اوبیسانیا^۳، ۲۰۱۰)، به همین دلیل، دانشگاه کارآفرین از طریق ایجاد قابلیت‌های لازم برای توسعه در ابعاد فردی، سازمانی و اجتماعی و الزامات ایفای درست این نقش در توسعه کارآفرینی، نقش مهمی ایفا می‌کند.

نتایج پژوهش‌های مختلف نیز حاکی از لزوم حرکت دانشگاه‌ها به سمت کارآفرینی و توسعه کارآفرینی دانشگاهی و در عین حال، وجود موانع و چالش‌هایی در این زمینه بوده است؛ به‌گونه‌ای که در پژوهش جوادی و دیگران (۱۴۰۰)، ۹ مقوله اصلی و ۴۴ مقوله فرعی برای طراحی مدل خط‌مشی توسعه کارآفرینی دولتی در ایران، طی ۶ پارادایم: شرایط زمینه‌ای، شرایط علی، پدیده محوری، راهبردها و اقدامات، شرایط مداخله‌گر و پیامدها، شناسایی شده است، گودرزی و همکاران (۱۳۹۷)، ابعاد توسعه دانشگاه کارآفرین در حوزه علوم انسانی را شامل فرهنگ کارآفرینی، نقش دولت، ساختار دانشگاه‌ها، شیوه آموزشی دانشگاه، تحقیق و تجاری‌سازی، ارتباطات بیرونی و زیرساخت مالی ذکر نموده‌اند، ملکی‌پور و همکاران (۱۳۹۵) با مقایسه برنامه درسی آموزش کارآفرینی در رشته‌های علوم اجتماعی و رفتاری دانشگاه تهران و دانشگاه‌های مطرح جهان، نتیجه گرفتند که برنامه درسی کارآفرینی دانشگاه تهران متفاوت با دانشگاه‌های مورد مطالعه است، چرا که در دانشگاه‌های پیشرو، عناصر برنامه درسی کارآفرینی بر مبنای رویکرد شایستگی‌محور طراحی شده، اما در دانشگاه تهران، مبتنی بر مدل‌های سنتی و موضوع محور بوده و فرصت‌های مناسب فعالیت‌های یادگیری کارآفرینی تدارک دیده نشده است.

1. Davari
2. Axelsson
3. Obisanya

طبق نتایج پژوهش اوتاچه^۱ و همکاران (۲۰۲۲)، به دلیل پیچیده بودن اکوسیستم اجتماعی دانشگاه‌ها، هر دانشگاه برای توسعه کارآفرینی باید استراتژی‌های مناسب خود را انتخاب کند تا افراد، اقدامات و ابزارها در راستای تحقق آن باشند، در پژوهش هوشینگر^۲ و همکاران (۲۰۲۰)، عوامل فردی، قدرت بیشتری در فرایند تبدیل از دانشگاهی بودن به کارآفرین شدن دارند. بیکسه^۳ و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که کسب و کارهای دانشجویی، فعالیت مراکز رشد، ارائه خدمات مشاوره‌ای، آموزش‌های کارآفرینی، تأسیس دفاتر انتقال فناوری و همکاری با ذینفعان بیرونی، در توسعه دانشگاه کارآفرین مؤثر است. آران‌ها و گارسیا^۴ (۲۰۱۴) ابعاد فرامدل کارآفرینی در دانشگاه‌های برزیل را شامل: چشم‌انداز کارآفرینی، رهبری استراتژیک متعهد، تولید دانش نوآور، توسعه فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی منطقه‌ای و فرهنگ کارآفرینی معرفی نمودند. فیلیپات^۵ (۲۰۱۱) روش پایین به بالا و فعالیت‌های نرم (تحقیقات و انتشارات، قراردادهای تحقیقاتی، اجلاس‌ها و مشاوره غیررسمی و غیره)، در کنار فعالیت‌های سخت (تأسیس شرکت، مالکیت معنوی و حق انحصاری، پروانه کسب و غیره)، را از جمله الزامات توسعه دانشگاه کارآفرین آورده‌اند. گورورو و اربانو (۲۰۱۰) مهم‌ترین عوامل الگوی توسعه دانشگاه کارآفرین ۵۰ دانشگاه دولتی اسپانیا را شامل مأموریت و چشم‌انداز دانشگاهی (انتقال دانش، ارتقای فرهنگ کارآفرینی، توسعه اجتماعی)، عوامل محیطی رسمی (آمورش کارآفرینی به دانشجویان و کارکنان دانشگاهی، پارک علم و فناوری)، عوامل محیطی غیررسمی (سیستم‌های پاداش مناسب، نگرش و گرایش دانشجویان و کارکنان به سمت کارآفرینی) و عوامل درونی (منابع و توانمندی) آورده‌اند.

از طرفی، در کشور ما با وجود تأکید اسناد فرادستی بر توسعه کارآفرینی، هنوز دانشگاه‌های کشور از این مقوله استقبال عملی و واقعی گسترده‌ای نداشته‌اند و رتبه پایین کشور در عرصه سیاست‌های کلان کارآفرینی و وضعیت نامطلوب اکوسیستم کارآفرینی، حسب شاخص‌های سازمان دیده‌بان جهانی کارآفرینی، خود حاکی از این امر است (حسن‌پور امیری و همکاران، ۱۴۰۰)؛ عدم تعامل و اعتماد بین صنعت و دانشگاه، فقدان ارتباط منطقی و معنادار بین اهداف نهایی دانشگاه با فرهنگ نوآوری، فقدان مدیریت کشف خلاقیت‌ها و استعدادپروری، فرایند معیوب و مقفود تبدیل دانش به ثروت و به‌طور کلی فقدان انسجام نظری در موضوع کارآفرینی نزد سیاست‌گذاران، برنامه‌ریزان و مسئولین اجرایی، پایین بودن سطح تعامل آموزش عالی با نیازهای اقتصادی اجتماعی کشور، عدم ارتباط آموزش‌های دانشگاهی با بازار کار، بیکاری جمعیت دانش‌آموختگان و عدم وجود الگوی منسجم کارآفرینی، از جمله چالش‌های مهم این حوزه هستند (نیکونژاد و همکاران، ۱۳۹۹).

1. Otache
2. Hossinger
3. Bikse
4. Aranha and Garcia
5. Philpott

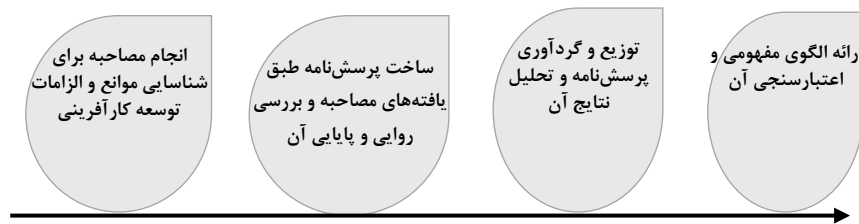
بدیهی است که دانشگاه‌ها به عنوان مؤسسات آموزشی و پژوهشی، نقش بسیار مهمی در توسعه و پیشرفت جوامع دارند. اما نقش و تأثیر دانشگاه‌هایی مانند دانشگاه فرهنگیان که به طور اخص در زمینه تربیت معلمان فعالیت می‌کنند، از اهمیت بیشتری برخوردار است. دانشگاه فرهنگیان به عنوان یک دانشگاه مأموریت‌گرا که وظیفه تربیت معلمان را بر عهده دارد برای به‌روز بودن و ارائه آموزش‌های کاربردی در دنیای واقعی، نیازمند توجه و ارائه آموزش‌های متعددی در حوزه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و علمی است و باید برنامه‌های آموزشی و پژوهشی خود را طراحی کند که به دانشجویان، مهارت‌ها، دانش و انگیزه‌های لازم برای تأمین نیازهای آموزشی جامعه را ارائه نماید. نقش معلم در تربیت دانش‌آموزان کارآفرین بسیار اساسی و تأثیرگذار است.

معلمان می‌توانند با فراهم کردن محیط‌های آموزشی و ارائه فرصت‌های کارآفرینی، دانش‌آموزان را به ایده‌پردازی و راه‌اندازی کسب و کارهای خود تشویق کنند و اعتماد به نفس دانش‌آموزان را افزایش دهند. معلمان آگاه به اصول کارآفرینی، با ارائه مشاوره و راهنمایی به دانش‌آموزان در زمینه تحلیل بازار، تدوین طرح کسب و کار و مدیریت کسب و کارهایشان کمک کرده و از آن‌ها حمایت می‌نمایند. به زعم بوسما^۱ و همکاران (۲۰۱۲) معلمان از طریق تأثیر بر تمایلات آینده شغلی دانش‌آموزان، تصمیم بر کارآفرین شدن آنان، شکل‌گیری خودانگاره، افزایش انگیزش و یادگیری مهارت‌های شغلی جدید، بر کارآفرین شدن دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارند. با وجود اهمیت توسعه کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان از جمله حلقه‌های مغفولی است که در سیاست‌گذاری‌های دانشگاه برای رویارویی با تحولات حوزه‌های مذکور و کاربردی نمودن آموزش‌ها، کمتر مورد توجه قرار گرفته است. توسعه دانشگاه فرهنگیان در بعد کارآفرینی و تربیت دانشجویان و معلمان کارآفرین، با توجه به نقش الگویی آنان، برای فراهم‌سازی زمینه‌های تعمیم و ترویج کارآفرینی در کشور بوده است. بنابراین با توجه به تأکید اسناد فرادستی بر توسعه کارآفرینی و وضعیت نامطلوب اکوسیستم کارآفرینی در کشور از یک سو و نقش محوری دانشگاه فرهنگیان در تربیت نسل آینده از سوی دیگر، ضرورت انجام این پژوهش بیشتر مشخص می‌شود. این پژوهش می‌تواند به شناخت بهتر چالش‌ها و موانع توسعه کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان کمک کرده و راه‌کارهایی برای غلبه بر این موانع و چالش‌ها ارائه نماید. با توجه به موارد مذکور و عدم وجود الگویی جامع برای توسعه کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان، انجام این پژوهش ضروری به نظر رسیده است، این پژوهش از طریق مصاحبه و پرسش‌نامه به دنبال بررسی و پاسخ به سه سؤال زیر، بوده است:

۱. مهم‌ترین موانع توسعه کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان کدامند؟
۲. مهم‌ترین الزامات توسعه کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان کدامند؟
۳. مدل معادلات ساختاری توسعه کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان چگونه است؟

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر نوع، توصیفی-تحلیلی است. داده‌های پژوهش به روش آمیخته و از طریق مصاحبه و پرسش‌نامه (شکل ۱) گردآوری شده‌اند.



شکل (۱) الگوی اجرایی پژوهش

با توجه به شکل ۱، برای شناسایی موانع و الزامات توسعه کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان، از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته (روش هدایت کلیات) استفاده شد. روایی سؤالات مصاحبه، توسط ده عضو هیأت‌علمی از دانشگاه‌های فرهنگیان و اصفهان تأیید شد. با توجه به نوع و هدف‌های پژوهش، افراد مصاحبه‌شونده به صورت هدفمند، با روش نمونه‌گیری موارد مطلوب یا افرادی که دارای اطلاعات و ادراک غنی از موضوع موردنظر بودند، از بین جامعه آماری مدیران، هیأت‌علمی و دانش‌آموختگان ممتاز دانشگاه که دارای تجربه و تبحر کافی در زمینه کارآفرینی بوده و دوره‌های مرتبط با آن را گذرانده یا در این زمینه مطالعه، تدریس، پژوهش یا فعالیت داشته‌اند، انتخاب شدند و تا رسیدن به اشباع نظری (۱۵ نفر) مصاحبه‌ها ادامه یافت (جدول ۱).

جدول (۱) وضعیت شغلی، رشته تحصیلی و کد شناسایی مصاحبه‌شوندگان

وضعیت شغلی	رشته تحصیلی و کد شناسایی
مدیر	مدیریت آموزشی (M4)، شیمی (M10)، روانشناسی (M11, M8)
هیأت‌علمی	مدیریت آموزشی (M1, M2)، جامعه‌شناسی (M3)، فیزیک (M4)، مدیریت منابع انسانی (M5)، شیمی (M6)، کامپیوتر و فناوری (M7, M9)
دانش‌آموخته	آموزش ابتدایی (M12, M14)، آموزش فیزیک (M13)، آموزش شیمی (M15)

مصاحبه‌ها به صورت حضوری انجام و گفته‌های افراد، ثبت و ضبط شد، سپس گفته‌ها با کمک نرم‌افزار MAXQDA10 پیاده‌سازی و کدهای باز، محوری و منتخب استخراج شد (جدول‌های ۲ و ۳). اعتبار داده‌های استخراج‌شده توسط پنج استاد مسلط به روش‌های پژوهش کیفی، تأیید شد. در بخش کمی، با توجه به کدهای منتخب (موانع و الزامات)، محوری و باز استخراج‌شده از مصاحبه‌ها، یک پرسش‌نامه بسته‌پاسخ در مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت با ۴۰ گویه تهیه شد. روایی

صوری و محتوایی پرسش‌نامه توسط ده عضو هیأت‌علمی از دانشگاه‌های فرهنگیان و اصفهان تأیید و ضریب پایایی و هم‌بستگی درونی سؤال‌های آن به روش آلفای کرانباخ، به ترتیب ۰/۸۷ و ۰/۹۸ محاسبه گردید.

جامعه آماری بخش پرسش‌نامه‌ای، شامل تمامی مدیران (۹۸ نفر)، اعضای هیأت علمی (۱۲۰۰ نفر)، دانشجویان سال چهارم سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ (۲۵۰۰۰ نفر) و دانش‌آموختگان سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۰ (۹۵۰۰۰ نفر)، به استناد آمار کسب‌شده از دانشگاه فرهنگیان بود. به دلیل گسترده بودن جامعه آماری، به روش خوشه‌ای، با توجه به تقسیم‌بندی سازمان سنجش (۱۴۰۰) از بین قطب‌های آموزشی کشور، پنج استان (تهران، خراسان رضوی، زنجان، اصفهان و خوزستان) تعیین شد و نمونه آماری، از بین تمامی پردیس‌ها و مراکز جامعه‌های آماری مورد نظر، به‌طور تصادفی انتخاب گردید.

با توجه به این که حجم نمونه‌ها بالای ۱۰۰۰۰ نفر بود، کفایت حجم نمونه آماری، طبق جدول مورگان ۳۷۳ نفر برآورد شد. بعد از توزیع پرسش‌نامه‌ها، ۳۷۸ پرسش‌نامه تکمیل‌شده توسط ۱۶ مدیر، ۵۵ عضو هیأت‌علمی، ۲۴۰ دانشجو و ۶۷ دانش‌آموخته، گردآوری شد (۱۵۲ مرد و ۲۲۶ زن). برای تحلیل داده‌های پژوهش نیز از روش‌های مختلف آمار توصیفی و استنباطی (t تک نمونه‌ای و MANOVA) و مدل معادلات ساختاری، با استفاده از نرم‌افزارهای آماری SPSS26 و AMOS24 استفاده شد (جدول‌های ۴ تا ۶).

یافته‌های پژوهش

الف) تحلیل یافته‌های حاصل از مصاحبه‌ها

تحلیل پاسخ‌های مصاحبه‌شوندگان در زمینه دو کد منتخب موانع و الزامات کارآفرینی، با توجه به کدهای محوری و باز استخراج‌شده، در جدول‌های ۲ و ۳ آورده شد.

۱. مهم‌ترین موانع توسعه کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان کدامند؟

جدول (۲) کدهای محوری و باز مربوط به کد منتخب موانع توسعه کارآفرینی

در دانشگاه فرهنگیان

ردیف	گویه‌های قابل استخراج	کدهای باز	افراد	کدهای محوری
۱	محافظه‌کاری فرهنگ‌سازمانی دانشگاه در مواجهه با کارآفرینی	محافظه- کاری	M1,M5	
۲	عدم برخورداری مدیران و استادان دانشگاه از فرهنگ و نگرش مناسب کارآفرینی	عدم نگرش	M1,M5,M10,M14	فرهنگی

ادامه جدول (۲) کدهای محوری و باز مربوط به کد منتخب موانع توسعه کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان

ردیف	گویه‌های قابل استخراج	کدهای باز	افراد	کدهای محوری
۳	غالب بودن فرهنگ فقدان احساس نیاز به کارآفرینی در دانشگاه	فقدان احساس نیاز	M3,M7,M13	فرهنگی
۴	ضعیف بودن فرهنگ کار مشارکتی، تعاملی و گروهی در دانشگاه	عدم کارگروهی	M1,M3,M5,M11, M12	
۵	فقدان فرهنگ‌سازی مناسب در جهت کارآفرینی در دانشگاه	عدم فرهنگ-سازی	M3,M4,M11,M12	
۶	نهادینه نشدن توسعه کارآفرینی به‌عنوان یک فعالیت ارزشمند در دانشگاه	عدم نهادینه-سازی	M7,M13,M15	
۷	تأثیر تغییرات فرهنگی، نیازهای بازار کار و رفتاری مشتریان بر فعالیت‌های کارآفرینی	تغییرات فرهنگی	M3,M11	
۸	فقدان فرهنگ سازگاری و انعطاف‌پذیری نسبت به شرایط متغیر بازار کار، در استادان	عدم انعطاف‌پذیری	M10,M12,M14	
۹	عدم برخورداری اغلب دانشجویان از ویژگی‌های کارآفرینی، نوآوری و تفکر خلاق	ویژگی‌های کارآفرینی پایین	M11,M13,M14	

شواهد (مصادیق): دانشگاه فرهنگیان نیازی به تبدیل شدن به دانشگاه کارآفرین ندارد. آموزش مهارت‌های تفکر، وظیفه آن است، اما این که خودش محوریت دانشگاه کارآفرینی را به عهده داشته باشد خطاست. باید دنبال پرورش و تفکر باشیم نه کارآفرینی (م ۱)، تغییرات در فرهنگ و اجتماع ممکن است باعث تغییر نیازهای بازار و روندهای رفتاری مشتریان شود و در نتیجه تأثیر مستقیمی بر فعالیت‌های کارآفرینی داشته باشد (م ۳)، چون هنوز با توجه به جو حاکم بر دانشگاه فرهنگیان، نگاه‌ها به سمت و سوی کارآفرینی نیست، اولین موضوع، تغییر دیدگاه‌های موجود در مدیران است و در مرحله بعد تغییر دیدگاه در اعضای هیأت‌علمی دانشگاه خواهد بود که با این تغییر می‌توان امیدوار بود که دانشجویان در این دانشگاه با دیدگاه‌های مثبت مواجه بوده و امکان برای بروز خلاقیت و ایده‌پردازی و نوآوری فراهم شود (م ۱۳).

ادامه جدول (۲) کدهای محوری و باز مربوط به کد منتخب موانع توسعه کارآفرینی
در دانشگاه فرهنگیان

ردیف	گویه‌های قابل استخراج	کدهای باز	افراد	کدهای محوری
۱	توجه ناکافی به درس‌ها و پروژه‌های کاربردی و مسئله‌محور	مسئله‌محور نبودن	M1,M3,M4,M5,M7, M8,M9,M11,M12	
۲	آموزش محوری و غالب بودن روش‌های تدریس سنتی	آموزش محوری	M1,M2,M4,M5,M7, M8,M9,M10,M11,M13	
۳	توجه کم به روش‌های آموزشی تعاملی و گروهی	تعاملی نبودن	M3,M7,M12	
۴	عدم ارتباط برنامه‌های درسی با کارآفرینی	بی‌ارتباطی با کارآفرینی	M2,M3,M4,M5, M6,M8,M9,M10, M11,M12,M13,M14,M15	
۵	نبود برنامه‌های مشاوره‌ای شغلی و کارآفرینی	عدم مشاوره شغلی	M3,M5,M6,M7,M8,M14	
۶	کم‌توجهی به پرورش خلاقیت و نوآوری	عدم نوآوری	M2,M3,M4,M6,M7, M9,M10,M12,M14	
۷	عدم توجه آموزش‌ها به توسعه مهارت‌های کارآفرینی	عدم مهارت محوری	M3,M6,M8,M12,M15	
۸	تأکید بر دانشجوپروری به جای تربیت افراد کارآفرین	دانشجوپروری	M4,M5,M9,M11	آموزشی و درسی
۹	عدم توجه به ظرفیت‌های تولید محصولات و خدمات مرتبط	عدم تولید محوری	M5,M7,M9	
۱۰	عدم کاربردی و کارآفرینانه بودن طرح‌های پژوهشی، مقاله‌ها و پایان‌نامه‌ها	غیرکاربردی بودن	M2,M4,M5,M12	
۱۱	عدم تناسب برنامه‌های درسی با تحولات جهانی بازار کسب و کار	عدم تحول‌گرایی	M7,M13	
۱۲	عدم تناسب محتوای آموزشی با نیازهای جامعه و بازار کسب و کار	عدم نیازمحوری	M1,M4,M7,M8	
۱۳	عدم برخورداری استادان از مهارت‌ها و تجربه کارآفرینی در رشته تخصصی خود	بی‌تجربگی	M4,M5,M12,M13,M14	

ادامه جدول (۲) کدهای محوری و باز مربوط به کد منتخب موانع توسعه کارآفرینی
در دانشگاه فرهنگیان

ردیف	گویه‌های قابل استخراج	کدهای باز	افراد	کدهای محوری
۱۴	عدم آگاهی دانشجویان از ماهیت رشته خود و ارتباط آن با کارآفرینی	ناآگاهی علمی	M3,M4,M15	
۱۵	عدم آگاهی استادان و دانشجویان از حوزه‌ها و عوامل تولید محصولات و خدمات مرتبط با رشته	ناآگاهی شغلی	M8,M9	
۱۶	عدم برخورداری استادان از نگرش کارآفرینانه و انگیزه تربیت دانشجوی کارآفرین	بی‌انگیزگی	M1,M6,M10	
	<p>شواهد (مصادیق): رسالت دانشگاه فرهنگیان تربیت معلم و کارمند برای آموزش و پرورش است (م ۲)، محوریت مواد درسی و کارگاه‌های آموزشی دانشگاه بر مبنای کارآفرینی و توسعه کسب و کارهای نوپا و پایدار و آموزش مهارت‌ها و تجربیات عملی واقعی در حوزه کارآفرینی نیست. مواد درسی آموزش نمی‌دهند که چگونه به‌طور خلاقانه و نوآورانه به مسائل و چالش‌های کسب‌وکار نگریسته شود و راه‌حل‌های نوین ارائه دهند (م ۶)، درسی سیلابس‌های دانشگاه فرهنگیان، هماهنگی با نیازهای بازار کار ندارد (م ۳)، در دانشگاه فرهنگیان آموزش کارآفرینانه که مبتنی بر مسئله باشد وجود ندارد (م ۱۵)، برنامه‌های درسی در پرورش و تقویت شایستگی‌های مورد نیاز کارآفرینی از توفیق چندانی برخوردار نبوده و دانش‌آموختگان پس از ورود به حوزه شغلی به دلیل نداشتن شایستگی‌های کارآفرینانه، در ایفای نقش کارآفرین یا آموزش کارآفرینی به دانش‌آموزان، موفق نیستند (م ۱۱)، ذات نایافته از هستی‌بخش کی تواند که شود هستی بخش. اساتید دانشگاه ما در زمینه کارآفرینی آموزشی ندیده‌اند که نگرش، دانش و منش کارآفرینی داشته باشند و بتوانند دانشجوی کارآفرین تربیت کنند (م ۱)، استادان دارای تخصص و تجربه کارآفرینی و حضور و ارتباطات قوی و شبکه‌سازی با شرکت‌ها، صنعت‌گران و سایر فعالان صنعت و جامعه ندارند که بتوانند کاربردی و عملی، مفاهیم پیشرفته و چالش‌های کارآفرینی را تدریس کنند (م ۱۲)، جنس آموزش در دانشگاه فرهنگیان ارتباطی با کارآفرینی ندارد و اصولاً چون دانشجویان خودشان دارای شغل هستند، نیازی نیست که کارآفرین باشند (م ۳).</p>			
۱	اثربخش بین دانشگاه، جامعه و بازار کسب و کار	عدم پویایی	M1,M2,M3,M4,M6, M7,M8,M9,M10,M11	ارتباطی و تعاملی

ادامه جدول (۲) کدهای محوری و باز مربوط به کد منتخب موانع توسعه کارآفرینی
در دانشگاه فرهنگیان

ردیف	گویه‌های قابل استخراج	کدهای باز	افراد	کدهای محوری
۲	عدم اطلاع دانشگاه از نیازها و اولویت‌های بازار کسب و کار	عدم آگاهی	M1,M3,M4,M5,M6, M7,M8,M9	ارتباطی و تعاملی
۳	نبود ارتباط پویا و فعال بین دانشگاه و مراکز کارآفرینی	عدم تعامل	M2,M3,M5,M7,M9	
۴	عدم اطمینان و اعتماد بازار کسب و کار، نسبت به توانمندی‌های دانشگاه	بی‌اعتمادی	M7,M10	
۵	عدم ارتباط مناسب بین دانشگاه و دستگاه‌های اجرایی مرتبط با کارآفرینی	عدم ارتباط	M1,M2,M5	
۶	عدم مشارکت ذی‌نفعان محلی، شهری و استانی در فرایندهای کارآفرینی دانشگاه	عدم مشارکت	M1,M5	
۷	عدم وجود ارتباط بین دانشگاه و دانش‌آموختگان آن	بی‌تفاوتی	M4,M5,M13,M15	
۸	عدم ارتباط استادان با جامعه و مراکز خدماتی و صنعتی	مستقل بودن	M5,M6,M7,M9	

شواهد (مصادیق): مشارکت ذی‌نفعان محلی، شهری و استانی در فرایندهای کارآفرینی دانشگاهی و ایجاد اجماع در بین ذی‌نفعان مختلف در دانشگاه فرهنگیان وجود ندارد (م ۱۴)، برای ارتقای کارآفرینی و نوآوری، ایجاد ارتباط و همکاری با شرکت‌ها و صنایع مختلف و تشکیل شبکه‌های کارآفرینی و نوآوری لازم است، که در دانشگاه فرهنگیان خبری از آن‌ها نیست (م ۱۳)، نداشتن شناخت و ارتباط با عوامل محیطی مانند مشتریان، سرمایه‌گذاران، رقبا، حمایت‌کنندگان، دولت، بخش خصوصی، بازار، خدمات و صنعت، مانع کارآفرین شدن دانشگاه شدند (م ۹)، نبود سیستم اطلاعاتی ارزشیابی و پیامدسنجی، شامل نرخ فعالیت‌های کارآفرینانه و توسعه کسب و کار و میزان حمایت‌های صورت‌گرفته، تعداد دوره آموزشی برگزارشده در زمینه کسب و کار و کارآفرینی و تعداد دانشجویان شرکت‌کننده به نسبت کل دانشجویان، تعداد دانش‌آموختگان کارآفرین به نسبت کل دانش‌آموختگان، مجموع درآمد دانشگاه از فعالیت‌های کارآفرینانه نسبت به کل درآمد دانشگاه در یک سال مالی، مجموع ارزش‌افزوده ناشی از جذب دانش و فناوری دانشگاهی، عاملی برای عدم حرکت دانشگاه در جهت کارآفرینی است (م ۶).

ادامه جدول (۲) کدهای محوری و باز مربوط به کد منتخب موانع توسعه کارآفرینی
در دانشگاه فرهنگیان

ردیف	گویه‌های قابل استخراج	کدهای باز	افراد	کدهای محوری
۱	وجود قوانین دیوان‌سالارانه دست و پاگیر ثبت ایده‌های خلاقانه و نوآورانه	دیوان‌سالاری	M1,M2,M5,M9	
۲	نبود قوانین لازم برای حمایت از استادان و دانشجویان برای کارآفرینی و تجاری‌سازی ایده‌ها	عدم قوانین کارآفرینی	M1,M2,M3,M4,M5,M7,M8,M9,M10,M12,M13	
۳	عدم وجود قوانین مربوط به حمایت از شرکت‌های جدید و در حال رشد	عدم قوانین حمایتی	M5,M7,M9,M10	
۴	محافظة‌کاری مدیران و تصمیم‌گیرندگان، در حمایت از کارآفرینی و تجاری‌سازی ایده‌ها	محافظة‌کاری	M1,M2,M5	
۵	عدم حمایت هنجارهای مختلف اجتماعی و فرهنگی از کارآفرینی	عدم حمایت اجتماعی	M3,M11	ساختاری و قانونی
۶	عدم توجه کافی به فعالیت‌های کارآفرینانه استادان، طی فرایندهای ارزیابی، ترفیع و ارتقاء	بی‌توجهی ساختاری	M1,M3,M8,M10,M11,M12	
۷	غالب بودن و تأکید بر تدوین مقاله بر سایر فعالیت‌های اعضای هیأت علمی	کارآفرین محور نبودن	M4	
۸	عدم امنیت اقتصادی برای سرمایه‌گذاری در تجاری‌سازی ایده‌های کارآفرینانه	عدم امنیت اقتصادی	M4,M5,M7,M9,M10	
۹	بی‌ثباتی سیاست‌های دولت‌ها در زمینه کسب و کار و کارآفرینی	بی‌ثباتی سیاسی	M3,M5,M7,M9,M11	

ادامه جدول (۲) کدهای محوری و باز مربوط به کد منتخب موانع توسعه کارآفرینی
در دانشگاه فرهنگیان

ردیف	گویه‌های قابل استخراج	کدهای باز	افراد	کدهای محوری
۱۰	عدم توجه کافی به مقوله کارآفرینی سیاست‌گذاری‌های کلان دانشگاه	عدم سیاست‌گذاری	M1,M5,M7,M9,M12	
۱۱	نبود برنامه‌های جامع توسعه کارآفرینی در دانشگاه تمرکز بالای سیاست‌گذاری‌ها	عدم برنامه‌های راهبردی	M1,M2,M3,M5,M6, M7,M9,M10,M14	
۱۲	بر مقوله آموزش، نسبت به سایر مأموریت‌ها و راهبردهای دانشگاه	تمرکز بر آموزش	M1,M2,M3,M5,M6, M7,M8,M9,M10,M11, M12,M13,M15	
۱۳	بوروکراسی اداری و عدم انعطاف‌پذیری ساختار و نظام مدیریتی دانشگاه	بوروکراسی اداری	M1,M2,M3,M5,M6, M7,M8,M9	
۱۴	نبود چشم‌انداز و برنامه‌ریزی مدون و مشخصی برای توسعه کارآفرینی در دانشگاه	ابهام در چشم‌انداز	M1,M7,M9,M12	ساختاری و قانونی
۱۵	وجود قوانین و مقررات و سیاست‌های بازدارنده کارآفرینی در دانشگاه	بازدارندگی قوانین	M10,M12,M13,M14	
۱۶	رسالت‌محور و مأموریت‌گرا بودن دانشگاه، در جهت تربیت معلم	رسالت محوری	M4,M5,M7,M9	
۱۷	عدم توجه به اجرای کامل ساحت اقتصادی و فناوری سند تحول بنیادین	عدم توجه به اسناد بالادستی	M1,M4	
۱۸	تأثیر منفی تحولات سیاسی و اقتصادی ملی و جهانی بر کسب و کارها و فعالیتهای کارآفرینانه	تحولات سیاسی	M3,M5,M9	
۱۹	نگرانی استادان و دانشجویان نسبت به موانع اداری کارآفرینی	موانع اداری	M3.M5.M7.M8	

ادامه جدول (۲) کدهای محوری و باز مربوط به کد منتخب موانع توسعه کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان

ردیف	گویه‌های قابل استخراج	کدهای باز	افراد	کدهای محوری
۲۰	تعهد شغلی و استخدام رسمی دانشجویان و عدم احساس نیاز به کارآفرینی و خطر کردن	عدم نیاز	M3,M4,M7,M15	
	شواهد (مصادیق): دانشگاه فرهنگیان توانایی فراهم‌آوری امکانات یک زندگی معمولی خوابگاهی را ندارد، پس دانشجو وقت فکر کردن به کار و فعالیت‌های دیگر را پیدا نمی‌کند و فقط منتظر تمام شدن این دوران است (م ۱۴)، دانشگاه فرهنگیان برای انجام رسالت اصلی خود که تربیت معلم است، با کمبود شدید امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری مواجه است، لذا توقع توسعه کارآفرینی در آن آرمان‌گرایانه است، ولی به جهت آینده‌پژوهی و دوراندیشی و قانونی بسیار بجاست (م ۸)، ایجاد محیط و فضاهای کارآفرینانه، مراکز تحقیق و توسعه، مراکز آموزشی و دوره‌های آموزشی مرتبط با کارآفرینی و برنامه‌های آموزشی متنوع و پویا برای تربیت دانشجویان کارآفرین و برگزاری کارگاه‌های آموزشی و دوره‌ها و پروژه‌های مشترک با آموزش و پرورش و شرکت‌های فعال در حوزه کارآفرینی و داشتن سیاست‌های حمایتی قوی از کارآفرینان، لازم است ولی دانشگاه از نظر مالی و تسهیلاتی، تمکنی در این زمینه ندارد (م ۳)، در شرایطی که اقتصاد، نوسان‌های بسیار زیادی دارد، موضوع کارآفرینی نیز تحت‌الشعاع قرار می‌گیرد، چرا که کارآفرین به حدی از ثبات نیاز دارد (م ۱).			
۱	نبود امکانات کافی برای ارائه آموزش‌های کاربردی و فناورانه محدودیت‌های مالی برای فراهم نمودن مقدمات کارآفرینی	عدم امکانات	M1,M2,M3,M5,M6, M7,M8,M9,M10,M12, M13,M14,M15	
۲	فراهم نمودن مقدمات کارآفرینی و استادان و دانشجویان	محدودیت‌های مالی	M1,M3,M4,M5,M6,M7, M8,M10,M11	
۳	نبود دسترسی کافی به زیرساخت‌ها و منابع اطلاعاتی برای ارائه و معرفی ایده‌های نو و کارآفرینانه	نبود زیرساخت	M1,M3,M4,M5,M6,M7, M9,M10,M11,M13, M14,M15	حمایتی، مالی و تشویقی
۴	عدم دسترسی کافی به منابع و زیرساخت‌های لازم برای راه‌اندازی کسب و کار جدید	نبود منابع	M1,M2,M3,M5,M6,M7, M9,M10,M11	
۵	مشکلات مربوط به دستیابی به منابع مالی لازم برای سرمایه‌گذاری در کارآفرینی	مشکلات سرمایه‌گذاری	M2,M3,M4,M5,M6, M7,M9,M10	

ادامه جدول (۲) کدهای محوری و باز مربوط به کد منتخب موانع توسعه کارآفرینی
در دانشگاه فرهنگیان

ردیف	گویه‌های قابل استخراج	کدهای باز	افراد	کدهای محوری
۶	تحریم‌های سیاسی و اقتصادی تحمیلی و تأثیر منفی آن بر توسعه کارآفرینی	تحریم‌ها	M3,M5,M7,M9,M11	
۷	تأثیر منفی تورم و رکود اقتصادی بر کارآفرینی و بازار کسب و کار	تورم و رکود	M2,M3,M5,M7,M9	
۸	عدم حمایت کافی از سوی دانشگاه برای فراهم آوردن تسهیلات کارآفرینی	نبود تسهیلات	M2,M3,M5,M6,M7,M9, M11,M12,M13	
۹	نگرانی استادان نسبت به از دست دادن اعتبار علمی، سرمایه و فرصت‌های خود	نگرانی دانشگاهی	M4,M6	حمایتی، مالی و تشویقی
<p>شواهد (مصادیق): شاخص‌های ارزیابی و ارتقا و ترفیع، متناسب با کارآفرینی نیست و عدم آشنایی مسئولان امر به اهمیت کارآفرینی و عدم حمایت از کارآفرینان، تهدیدی جدی برای دانشگاه است (م ۲)، ای‌کاش دانشگاه فرهنگیان از مدرسه بودن خارج و به سمت دانشگاه شدن پیش برود. داشتن تیم متخصص و مجرب حمایتی برای ارائه مشاوره و حمایت از دانشجویان و افرادی که می‌خواهند فعالیت‌های کارآفرینانه داشته باشند، یکی از موانع توسعه کارآفرینی در دانشگاه است (م ۳)، دانشگاه قوانین حمایتی مناسبی در زمینه ایجاد فضای فرهنگی کارآفرینی ندارد. قوانین دانشگاه مانع ارتباط با جامعه و کسب و کارهایی است که بتواند فرصت‌های شغلی و پیشرفت فناوری را برای دانشجویان و اعضای دانشگاه فراهم کند و رویکرد سرمایه‌گذاری برای ایجاد فرصت‌های سرمایه‌گذاری در کسب و کارهای دانشجویان و اعضای دانشگاه در حوزه کارآفرینی و پشتیبانی از آنها ندارد و برای جلب اعتماد و سرمایه‌گذاری در مسائل مربوط به کارآفرینی، برنامه‌های شفاف و حساب‌پذیر ندارد (م ۴).</p>				

۲. مهم‌ترین موانع توسعه کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان کدامند؟

جدول (۳) کدهای محوری و باز مربوط به کد منتخب الزامات توسعه کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان

ردیف	گوبه‌های قابل استخراج	کدهای باز	افراد	کدهای محوری
۱	ترویج و پرورش فرهنگ و روحیه خطرپذیری و کارآفرینی	ترویج فرهنگ ریسک‌پذیری	M1, M2, M3, M5, M6, M8, M10, M11, M15	
۲	فراهم‌سازی جو فرهنگی مناسب برای انجام فعالیت‌های کارآفرینی	فراهم‌سازی جو	M4, M7, M8, M9	
۳	ایجاد، تقویت و ترویج فرهنگ آزاداندیشی علمی	آزاداندیشی	M1, M3, M5	
۴	فراهم‌سازی زمینه‌های شناسایی استعدادهای کارآفرین و ارج‌گذاری به آن	شناسایی استعدادها	M2, M6, M8, M10	
۵	ترویج فرهنگ یادگیری تعاملی، مشارکتی و کار گروهی	یادگیری تعاملی	M4, M6, M7, M8, M9, M12, M13	
۶	ایجاد، ترویج و تقویت فرهنگ ایده‌پردازی و تجاری‌سازی آن	ایده‌پردازی	M1, M3, M4, M6, M9, M10, M13, M15	
۷	طراحی و اجرای یک الگوی زیست‌بوم کارآفرینی، برای حرکت به‌سوی کارآفرین شدن دانشگاه	الگوی زیست‌بوم	M10, M11	فرهنگی
۸	فراهم‌سازی زمینه‌های فرهنگی تبادل دانش و تجربه میان افراد و گروه‌های مختلف دانشگاه	تبادل تجربه	M2, M5, M7, M8, M9, M14	
۹	فراهم‌سازی یک محیط رقابتی مثبت و سازنده بین پردیس‌های دانشگاه، در زمینه کارآفرینی	محیط رقابتی	M5, M8	
۱۰	نهادینه‌سازی فرهنگ ایجاد و اداره مراکز کارآفرینی دانشگاه توسط استادان و دانشجویان	ایجاد مراکز کارآفرینی	M3, M6, M7, M11	

ادامه جدول (۳) کدهای محوری و باز مربوط به کد منتخب الزامات توسعه کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان

کدهای محوری	افراد	کدهای باز	گویه‌های قابل استخراج	ردیف
فرهنگی			شواهد (مصادیق): باید جو دانشگاه به سمت دانشگاه نسل چهارم و کارآفرین حرکت کند. اگر مراکز کارآفرینی خارج از رویه‌های اداری دانشگاه دایر شوند و نهادینه شود که مدیریت آن به عهده خود دانشجویان باشد و دانشگاه فقط حمایت مادی و معنوی را انجام دهد، اثرگذاری بیشتری خواهد داشت (م ۱۵)، کودکان و جوانان تا سن ۱۸ سالگی توسط معلمان تربیت می‌شوند، اگر توجه به آموزش کارآفرینی و کسب مهارت‌های لازم برای راه‌اندازی و مدیریت یک کسب و کار توسعه و بهبود مهارت‌های فردی از کودکی، فرهنگ‌سازی و نهادینه شود، آینده کشور سرشار از افراد کارآفرین است (م ۳)، شرایط حاکم بر کشور، بیکاری، شرایط اقتصادی، سر و کار داشتن دانش‌آموختگان دانشگاه با دانش‌آموزان که آینده‌ساز کشور هستند، ایجاد فرصت‌های شغلی، توسعه اقتصادی و کاهش بیکاری، لزوم توجه به کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان را مشخص می‌کند و بر همین اساس، با ترویج فرهنگ کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان و حمایت از نومعلمان در زمینه کارآفرینی، شاهد کشف و تولید محصولات جدید، فرایندهای جدید و روش‌های جدید کارآفرینی خواهیم بود (م ۶).	
		توسعه برنامه درسی میان‌رشته‌ای و برنامه‌های درسی بین‌رشته‌ای		۱
	M3, M12, M13	میان‌رشته‌ای		
		توجه به نیازهای آموزشی		۲
	M1, M2, M7, M10	نیازسنجی	دانشجویان از طریق ارائه ایده و تجاری‌سازی در درس کارورزی	
		مهارت‌های کسب و کار در برنامه درسی	توجه به فرایندهای کارآفرینی و	۳
آموزشی و محتوای درسی	M1, M3, M4, M5, M7, M8, M12, M13, M15	مهارت محوری		
		برگزاری دوره‌های بالندگی برای استادان و دانشجویان با محوریت کارآفرینی		۴
	M2, M3, M5, M6, M7, M8, M9, M14	توانمندسازی		
		افزافه نمودن درس کارآفرینی به برنامه درسی رشته‌های مختلف		۵
	M4, M5, M6, M8, M12, M15	ارائه درس		
		تدارک بازدیدهای علمی از مراکز کارآفرینی و برگزاری همایش و نشست‌های مرتبط		۶
	M3, M6, M7, M8, M13, M15	بازدیدهای علمی		

ادامه جدول (۳) کدهای محوری و باز مربوط به کد منتخب الزامات توسعه کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان

ردیف	گویه‌های قابل استخراج	کدهای باز	افراد	کدهای محوری
۷	تأکید دروس‌های مختلف بر مهارت‌های کاربردی و کارآفرینی به‌جای آموزش نظری صرف	کاربردی بودن	M2, M5, M6, M8, M9, M11, M12, M13, M14	
۸	مشارکت متخصصان بخش‌های مختلف صنعتی و خدماتی در تدوین برنامه‌های درسی دانشگاه	مشارکتی‌سازی	M5, M8, M10	
۹	انعطاف‌پذیری سرفصل رشته‌ها، متناسب با تحولات روز در راستای توجه به کارآفرینی	انعطاف‌پذیری	M3, M4, M14	
۱۰	توسعه روش‌های یادگیری جمعی و گروهی، غیررسمی و معکوس، در جهت کارآفرینی	یادگیری گروهی	M1, M12	
<p>شواهد (مصادیق): فعالیت کارآفرینی یکی از حلقه‌های مفقوده در تربیت معلمان آینده است و انتظار می‌رود دانشگاه فرهنگیان بتواند با برنامه‌ریزی‌های مناسب، از جمله بازنگری در برنامه درسی و لحاظ نمودن حداقل یک عنوان کارآفرینی در برنامه درسی دانشجویان و اجرای برنامه‌های مختلف آموزشی و کارگاهی و ترتیب دادن بازدیدهای علمی مختلف در زمینه کارآفرینی و برگزاری نمایشگاه‌های سالانه در استان‌ها و کشور و حمایت از دانشجویان برای شرکت در این فعالیت‌ها بتواند این موضوع را مدیریت نماید (م ۱۰). بازنگری در برنامه درسی رشته‌ها با رویکرد کارآفرینی، تنوع الگوهای تدریس، توجه به مهارت‌های تفکر نقاد و تفکر خلاقانه، الگوی حل مسئله، انجام کار گروهی و الگوهای پژوهش‌محور و کنکاش‌محور، آموزش غیررسمی کارآفرینی، آموزش فوق‌برنامه کارآفرینی، ایجاد شبکه کارآفرینی و برگزاری رویدادهای کارآفرینی، استارت‌آپ‌ها و رقابت‌های کارآفرینی بسیار مهم هستند (م ۵).</p>				
۱	برقراری ارتباط با سایر دانشگاه‌ها و دستگاه‌های اجرایی مرتبط با کارآفرینی	ارتباط اداری	M1, M3, M4, M6, M7, M10, M11	
۲	برقراری ارتباط با بازار کار، بخش خصوصی و جامعه محلی	ارتباط تجاری	M5, M6, M8, M10, M13	ارتباطی و تعاملی
۳	تشکیل شبکه دانش‌آموختگان و عضوگیری از بین دانش‌آموختگان کارآفرین	شبکه‌های دانش‌آموختگان	M12, M14, M15	

ادامه جدول (۳) کدهای محوری و باز مربوط به کد منتخب الزامات توسعه کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان

ردیف	گروه‌های قابل استخراج	کدهای باز	افراد	کدهای محوری
۴	تشویق استادان و دانشجویان به انجام طرح تحقیقاتی مرتبط با کارآفرینی	فعالیت‌های علمی کارآفرینی	M2, M3, M4, M5, M8, M9, M11	
۵	ایجاد و تقویت زمینه‌های جلب اعتماد بازار کسب و کار نسبت به فرایندهای کارآفرینی دانشگاه	اعتمادسازی	M3, M11	
۶	تأسیس مراکز تحقیقاتی و شرکت‌های زایشی دانشگاهی در مجاورت شرکت‌های کارآفرین	توسعه مراکز تحقیقاتی	M5, M6, M10	
۷	راه‌اندازی شرکت‌های دانش‌بنیان با مشارکت بازار کار و جامعه محلی	شرکت‌های دانش‌بنیان	M1, M4, M7, M8, M10, M15	
۸	انجام طرح‌های تحقیقاتی کاربردی مشترک با پژوهشگاه‌ها و شرکت‌های کوچک و متوسط	تحقیقات مشارکتی	M6, M7, M8, M11	
۹	فراهم نمودن زمینه‌های بازدید استادان و دانشجویان از صنعت و پارک‌های علم و فناوری	بازدیدهای علمی	M3, M12, M15	ارتباطی و تعاملی
۱۰	ارتقای کیفیت، شهرت و اعتماد اجتماعی دانشگاه از طریق شناسایی ظرفیت‌های کارآفرینانه آن	کسب شهرت اجتماعی	M11, M12	
۱۱	جذب کمک‌های شرکت‌های تجاری، دولتی، خصوصی و خیریه برای توسعه کارآفرینی	کمک‌های مالی	M5, M14	
۱۲	برقراری ارتباط دائم با مراکز کارآفرینی و شرکت‌های دانش‌بنیان و پارک‌های علم و فناوری	ارتباطات کارآفرینی	M1, M2, M4, M6, M8, M9, M10, M11, M13, M15	
۱۳	کسب منابع مالی از طریق بستن قرارداد با شرکت‌ها و بنگاه‌های صنعتی/خدماتی/آموزشی محلی	عقد قراردادهای مالی	M3, M4, M6, M9	
۱۴	اهتمام به کاهش بیکاری از طریق آموزش مهارت‌های کارآفرینی به افراد	اشتغال آفرینی	M4, M5	

ادامه جدول (۳) کدهای محوری و باز مربوط به کد منتخب الزامات توسعه کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان

ردیف	گویه‌های قابل استخراج	کدهای باز	افراد	کدهای محوری
	شواهد (مصادیق): دانشگاه‌هایی که نیازمندی‌های جدید جامعه را درک می‌کنند، بهترین فرصت برای توسعه دانش و آموزش کارآفرینی و همچنین ارتقای سطح کارآفرینی در جامعه را فراهم می‌کنند. دانشگاه فرهنگیان می‌تواند با همکاری دیگر مؤسسات مرتبط با کارآفرینی، ارتباط مستقیم بین دانش‌آموزان و صنعت کارآفرینی را فراهم کنند و شرکت‌ها و صنایع مختلف را به‌عنوان شریکان در آموزش و پرورش معرفی کنند و با بهره‌گیری از دانش تربیتی و تخصصی، به شرکت‌ها و کارآفرینان جوان کمک کنند تا ایده‌های نوآورانه خود در حوزه آموزش و پرورش را به واقعیت تبدیل کنند (م ۳)، برقراری ارتباط و همکاری دانشگاه با وزارت آموزش و پرورش و وزارت کار، برای شناسایی نیازهای بازار، بهبود محصولات و خدمات، بازاریابی و توسعه، ایجاد شبکه‌های کارآفرینی بین فارغ‌التحصیلان، دانش‌معلمان و اساتید و کارآفرینان، از شرایط لازم برای ایجاد فرصت‌های کسب و کار است (م ۵).			
۱	تدوین و ارائه بیانیه مأموریت دانشگاه در زمینه توجه به فعالیت‌های کارآفرینی	تدوین بیانیه کارآفرینی	M11	
۲	انعطاف‌پذیری قوانین برای توسعه کارآفرینی در دانشگاه	انعطاف‌پذیری قوانین	M2, M3, M5, M7, M8	
۳	تصویب قوانین حمایتی در زمینه کارآفرین شدن دانشگاه	قوانین حمایتی	M1, M2, M3, M4, M6, M7, M13, M15	
۴	رفع موانع اداری کارآفرینی و نوآوری در دانشگاه	رفع موانع	M2, M5, M7, M8, M10, M11, M12	ساختاری و قانونی
۵	تشکیل شورای کارآفرینی و نوآوری در دانشگاه در راستای ساختارسازی دانشگاه کارآفرین	شورای کارآفرینی	M8, M11	
۶	ارائه مجوزهای لازم و حفاظت دفاتر انتقال فناوری از دارایی‌های دانشگاه	مجوزهای حفاظتی	M4, M10	
۷	انجام سیاست‌گذاری‌های کلان دانشگاهی با رویکرد کارآفرینی	سیاست‌گذاری‌های کلان	M4, M5, M9, M10	
۸	فراهم‌سازی زمینه‌های قانونی توسعه دانشگاه کارآفرین، برای استقلال مالی دانشگاه	استقلال مالی	M1, M3, M6, M9, M10, M15	

ادامه جدول (۳) کدهای محوری و باز مربوط به کد منتخب الزامات توسعه کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان

ردیف	گویه‌های قابل استخراج	کدهای باز	افراد	کدهای محوری
۹	توجه به جایگاه واقعی دانشگاه در زمینه لزوم توجه به کارآفرینی	کسب جایگاه	M2, M5, M9, M10	
۱۰	ساختار هیأت امنایی و حضور رئیس‌جمهور، دو وزیر و افراد برجسته سیاسی و علمی در آن	ساختار هیأت امنایی	M4	
۱۱	مبتنی بر اسناد تحولی و حاکمیتی بودن ساختار دانشگاه	حاکمیتی بودن	M1, M11	
۱۲	توجه به شایستگی‌ها و نگرش کارآفرینانه، هنگام انتصاب مدیران	انتصابات شایسته	M1, M5, M10	
۱۳	حاکمیت سبک‌های مشارکتی و تحولی در تصمیم‌گیری‌ها	سبک‌های مشارکتی	M3, M6, M7, M8	
۱۴	توجه به نگرش‌های کارآفرینی طی فرایند استخدام کارکنان و استادان	نگرش کارآفرینی	M9, M11	
۱۵	تدوین دقیق و شفاف شرح وظایف مدیریت دانشگاه در حوزه کارآفرینی و نوآوری	شرح وظایف شفاف	M2, M6, M7	ساختاری و قانونی
۱۶	توجه مدیران به تصمیم‌گیری‌های جمعی و مشارکتی	تصمیم‌گیری گروهی	M1, M8, M11	
۱۷	منعطف، پویا، چابک و روان‌سازی ساختارها و فرایندهای مدیریتی و تصمیم‌گیری	چابک سازی مدیریتی	M4, M7, M11	
۱۸	استفاده از مدیریت ماتریسی و شبکه‌ای در زمینه کارآفرینی	مدیریت ماتریسی	M5, M6	
۱۹	برخورداری از مهارت‌های ادراکی بالا در شناسایی و تحلیل محیط دانشگاه و پیرامون آن	مهارت‌های ادراکی بالا	M5, M8	
۲۰	استقرار نظام ارزیابی و مبتنی بر عملکرد و دستاوردهای کارآفرینانه	نظام ارزیابی عملکرد	M1, M9	
۲۱	خطرپذیر، پیشرو، نوآور، عمل‌گرا و تحول‌آفرین بودن مدیریت، در راستای کارآفرینی	تحول‌آفرینی مدیریتی	M2, M3, M13	

ادامه جدول (۳) کدهای محوری و باز مربوط به کد منتخب الزامات توسعه کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان

ردیف	گویه‌های قابل استخراج	کدهای باز	افراد	کدهای محوری
۲۲	شفافیت فعالیت‌ها و برنامه‌های مدیریتی و اطلاع‌رسانی مناسب	شفافیت اطلاعاتی	M5, M7	
۲۳	برخوردار از نگرش سیستمی، جامع، عمیق و کلی‌نگر	نگرش سیستمی	M2, M6	
	<p>شواهد (مصادیق): لازم است در قوانین و ساختار دانشگاه تغییراتی با تأکید بر ایجاد فضای آموزشی کارآفرینی ایجاد شود و ساختاری تشکیل شود برای پرورش ایده‌های کارآفرینانه، توسعه کسب و کار و ارائه خدمات پشتیبانی مرتبط با کارآفرینی، الزامی کردن برگزاری دوره‌های آموزشی مرتبط با کارآفرینی، برقراری ارتباط با شرکت‌ها و سازمان‌های مرتبط، از جمله سازمان پژوهش، جهت ارائه فرصت‌های همکاری و ایجاد شراکت‌های استراتژیک برای حمایت از کارآفرینی، قوانین مربوط به ارائه حمایت‌های مالی به دانشجویان و معلمان جهت راه‌اندازی کسب و کارهای خود، توسعه توانمندی‌های فردی و تیمی معلمان در زمینه‌های کارآفرینی و مهارت‌های مدیریتی، ایجاد شبکه‌های کارآفرینی در دانشگاه، جهت به اشتراک‌گذاری تجربیات و ایجاد فرصت‌های همکاری و همراهی و وضع قوانین مربوط به تحقیقات و فعالیت‌های پژوهشی مرتبط با کارآفرینی، در حوزه تربیت معلمان (م ۳)، دانشگاه از فرصت‌های طلایی زیادی برای توجه به کارآفرینی برخوردار است، مانند حضور وزرا و رئیس‌جمهور و چندین نفر از شخصیت‌های سیاسی و علمی کشور در هیأت امناء، وجود اسنادی مثل سند تحول، حاکمیتی بودن دانشگاه، وسیع بودن مخاطبان آن، نیاز مبرم جامعه هدف به خروجی دانشگاه، چشم‌انداز، مأموریت و ساختار حمایتی مبتنی بر نظام پژوهشی (م ۲).</p>			
۱	ارائه تسهیلات و مشوق‌های مالی و معنوی به فعالیت‌های کارآفرینانه استادان و دانشجویان	تسهیلات مالی	M1, M2, M3, M5, M7, M8, M12, M13, M15	
۲	توجه به کارآفرینی، به‌عنوان یکی از ملاک‌های ارتقا و ترفیع استادان	اصلاح ملاک‌های ارتقا	M4, M6, M9	حمایتی، مالی و تشویقی
۳	حمایت مالی از فعالیت‌های پژوهشی و شرکت‌های نوآور مرتبط با دانشگاه	پژوهش محوری	M3, M6, M7, M8, M11	
۴	تلاش برای ثبت اختراعات و ابداعات استادان و دانشجویان	سیستم ثبت ابداعات	M1, M6, M8, M14	

ادامه جدول (۳) کدهای محوری و باز مربوط به کد منتخب الزامات توسعه کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان

کدهای محوری	افراد	کدهای باز	گویه‌های قابل استخراج	ردیف
	M3, M6, M13, M15	توسعه زیرساخت‌ها	فراهم نمودن امکانات فناورانه و تجهیزات آزمایشگاهی برای فعالیت‌های کارآفرینی	۵
	M2, M4, M8	قراردادهای مشاوره‌ای	عقد قراردادهای پژوهشی و مشاوره‌ای با بازارها و شرکت‌های آموزشی و تجاری	۶
	M1, M5, M7, M8, M9	سرمایه‌گذاری مشارکتی	سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های کارآفرینانه و مشارکت با سرمایه‌گذاران حوزه کارآفرینی	۷
	M5, M7, M8	صندوق سرمایه‌گذاری	تشکیل صندوق رفاه و سرمایه‌گذاری ویژه فعالیت‌های کارآفرینی در دانشگاه	۸
	M1, M6	ارتباط اقتصادی	عقد قراردادهای مختلف و متناسب با تخصص استادان دانشگاه با بنگاه‌های اقتصادی	۹
	M12, M14	انجمن‌های دانشجویی	تشکیل انجمن‌های دانشجویی کارآفرین فعال و حمایت از آنها	۱۰
حمایتی، مالی و تشویقی	M1, M6, M13, M15	استارت‌آپ‌ها	حمایت از کسب‌وکارها و استارت‌آپ‌های استادان و دانشجویی توسط دانشگاه	۱۱
	M1, M2, M4, M6, M11, M13	تجاری‌سازی تحقیقات	تلاش و پیگیری برای تجاری‌سازی تحقیقات دانشگاهی	۱۲
	M14, M15	فرصت‌های مطالعاتی	فراهم نمودن فرصت‌های مطالعاتی، ادامه تحصیل و جذب دانشجویان کارآفرین	۱۳

شواهد (مصادیق): اگر در آیین‌نامه‌ها به این موضوع توجه جدی شود و به‌عنوان شرح وظایف استاد در نظر گرفته شود و شرط ارتقا مرحله بالاتر نوآوری و کارآفرینی باشد، استادان تشویق به روی آوردن به آن می‌شوند (م ۱۵)، دانشگاه می‌تواند برای تشویق دانشجویان کارآفرین، فرصت‌های مطالعاتی، سهمیه برای شرکت در دوره‌های بالاتر و عضویت در هیأت‌علمی در نظر بگیرد (م ۱۳)، مرکز نوآوری و کارآفرینی دانشگاه باید بتواند بدون نیاز به پروسه‌های اداری غیرلازم، به نحو مقتضی و با داشتن امکانات مالی و تسهیلاتی لازم، اقدام به برگزاری نمایشگاه و کارگاه و دوره برای اساتید و دانشجویان بویژه مدیران استانی نماید (م ۲)، دانشگاه باید فضاهای مناسبی برای آموزش، توسعه و پشتیبانی از کارآفرینی و فناوری، شامل کلاس‌های آموزشی، آزمایشگاه‌های تحقیقاتی، اتاق‌های کار، اتاق‌های نمایشگاه، مراکز نوآوری و توسعه، دستگاه‌های پردازش، نرم‌افزارهای تخصصی، تجهیزات آزمایشگاهی و پروژه‌های تحقیقاتی، تسهیلات اعطای وام و سرمایه‌گذاری، مراکز تجاری، و دوره‌های آموزشی کارآفرینی فراهم سازد (م ۱۲).

با توجه به جدول‌های ۲ و ۳، بعد از پیاده‌سازی و تحلیل یافته‌های حاصل از مصاحبه‌ها، در زمینه دو کد منتخب: موانع و الزامات توسعه کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان، پنج کد محوری: موانع و الزامات فرهنگی، آموزشی و درسی، ارتباطی و تعاملی، ساختاری و قانونی و حمایتی، مالی و تشویقی و ۶۲ کد باز در زمینه موانع و ۷۰ کد باز برای الزامات، استخراج شده است.

الف) تحلیل یافته‌های حاصل از پرسش‌نامه‌ها

بعد از تحلیل یافته‌های حاصل از مصاحبه‌ها، برای تعیین مؤلفه‌ها و ترسیم الگوی مناسب توسعه کارآفرینی در دانشگاه، پرسش‌نامه‌ای با ۴۰ گویه، در مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت طراحی شد و بعد از تأیید روایی و پایایی آن، بین افراد نمونه آماری (۳۷۸ نفر) توزیع شد؛ یافته‌های حاصل از آن در جدول ۴ آورده شده است.

جدول (۴) داده‌های توصیفی و آزمون معناداری (تک نمونه‌ای) مربوط به موانع و الزامات توسعه کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان

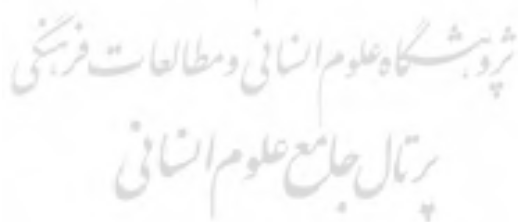
عامل	مؤلفه	گویه‌ها	Mean	S.D	S.E.M	M.D	t	Sig
موانع	فرهنگی	۳	۴/۰۷	۰/۹۰	۰/۰۴۶	۱/۰۷	۲۲/۹	۰/۰۰۰
	آموزشی و درسی	۴	۴/۰۸	۰/۸۱	۰/۰۴۱	۱/۰۸	۲۵/۹	۰/۰۰۰
	ارتباطی و تعاملی	۳	۴/۲	۰/۸۶	۰/۰۴۴	۱/۲	۲۷/۱	۰/۰۰۰
	ساختاری و قانونی	۵	۴/۰۴	۰/۷۷	۰/۰۴	۱/۰۴	۲۶/۰	۰/۰۰۰
	حمایتی، مالی و تشویقی	۵	۴/۰۷	۰/۸۲	۰/۰۴۲	۱/۰۷	۲۵/۱	۰/۰۰۰
	مجموع	۲۰	۴/۰۹	۰/۷۵	۰/۰۳۸	۱/۰۹	۲۸/۱	۰/۰۰۰
الزامات	فرهنگی	۳	۴/۱۰	۰/۸۵	۰/۰۴۳	۱/۱	۲۵/۲	۰/۰۰۰
	آموزشی و درسی	۳	۴/۱۳	۰/۹۲	۰/۰۴۷	۱/۱۳	۲۳/۹	۰/۰۰۰
	ارتباطی و تعاملی	۵	۴/۱۶	۰/۸۷	۰/۰۴۵	۱/۱۶	۲۵/۸	۰/۰۰۰
	ساختاری و قانونی	۳	۴/۰۷	۰/۹۲	۰/۰۴۷	۱/۰۷	۲۲/۵	۰/۰۰۰
	حمایتی، مالی و تشویقی	۶	۴/۱۳	۰/۸۵	۰/۰۴۳	۱/۱۳	۲۵/۷	۰/۰۰۰
	مجموع	۲۰	۴/۱۲	۰/۸۱	۰/۰۴۱	۱/۱۲	۲۶/۷	۰/۰۰۰

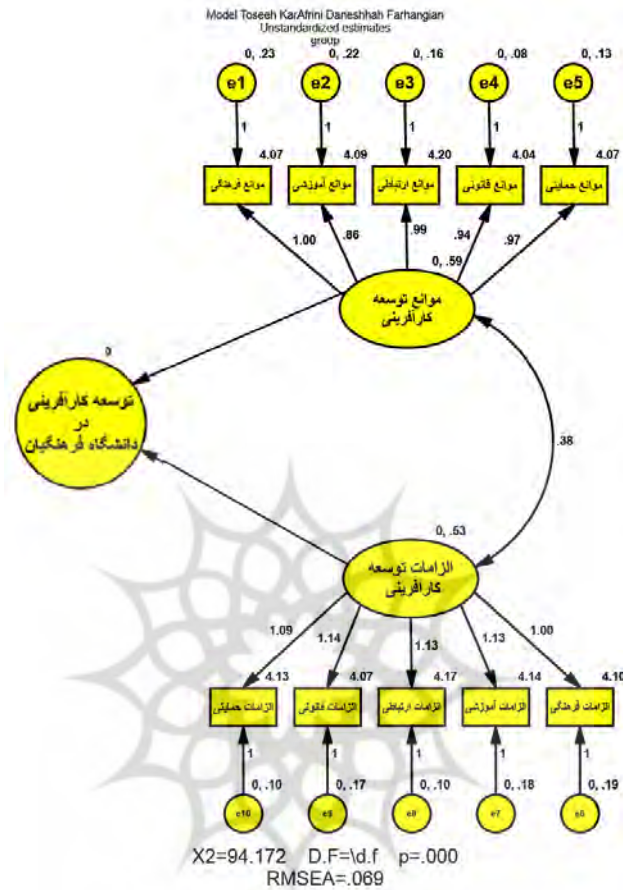
طبق داده‌های جدول ۴، میانگین نمره دیدگاه افراد پاسخ‌دهنده به ۵ مؤلفه و ۲۰ گویه مربوط به موانع توسعه کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان در مقیاس پنج‌درجه‌ای، در حد زیاد بوده است؛ به عبارت دیگر، گویه‌های مورد بررسی، در حد زیادی مانع توسعه کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان هستند ($\bar{X} > 4$ و $p < 0/01$)؛ همچنین میانگین نمره دیدگاه پاسخ‌دهندگان در زمینه پنج مؤلفه و ۲۰ گویه الزامات توسعه کارآفرینی در دانشگاه، در حد زیاد بوده ($\bar{X} > 4$ و $p < 0/01$)، به عبارت دیگر در زمینه توسعه کارآفرینی در دانشگاه، لازم است موارد مذکور مورد توجه قرار گیرند. طبق نتایج

آزمون MANOVA نیز تفاوت بین نمره نگرش افراد پاسخ‌دهنده به سؤال‌های پرسش‌نامه در زمینه موانع و فرصت‌های توسعه کارآفرینی، با توجه به جنسیت، وضعیت شغلی، استان، مدرک و رشته تحصیلی آنان و تعامل بین متغیرها، از نظر آماری معنادار نبوده است ($p > 0.01$).

۳. مدل معادلات ساختاری توسعه کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان چگونه است؟

بعد از تحلیل یافته‌های حاصل از پرسش‌نامه، با استفاده از نرم‌افزار آماری AmosGraphics26، مدل معادلات ساختاری توسعه کارآفرینی در دانشگاه، با توجه به دیدگاه ۳۷۸ نفر نمونه‌آماری پاسخ‌دهنده به سؤال‌های دو بعد موانع و الزامات توسعه کارآفرینی، ترسیم شد (شکل‌های ۲ و ۳). به‌منظور تأیید الگو و اعتبارسنجی آن، از شاخص‌های برازندگی استفاده شد. در این پژوهش از شاخص‌های برازش مطلق، شامل: کای دو (χ^2)، نیکویی برازش (GFI)؛ شاخص‌های برازش تطبیقی، شامل: برازش هنجار شده (NFI)، برازش فزاینده (IFI)، برازش نسبی و برازش هنجار شده توکر-لوییس (TLI)؛ و شاخص‌های برازش مقتصد، شامل: ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA)، کای دو بهنجار شده (χ^2/df)، برازش تطبیقی مقتصد (PCFI) و برازش هنجار شده مقتصد (PNFI) استفاده شد. جدول ۵، شاخص‌های برازندگی مدل معادلات ساختاری مؤلفه‌های کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان را نشان می‌دهد.





شکل (۲) مدل معادلات ساختاری موانع و الزامات توسعه کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 پرتال جامع علوم انسانی

جدول (۵) معیارهای برازش مدل توسعه کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان

شاخص‌های نسبی			شاخص‌های مطلق		
نتیجه	حد قابل قبول	مقدار	معیار برازش مدل	مقدار	معیار برازش مدل
	۱ تا ۵	۲/۷۷	نسبت کای اسکوار به درجه آزادی (X^2/DF)	۹۴/۱۷	کای اسکوار (CMIN یا X^2)
	زیر ۰/۱	۰/۰۶۹	ریشه خطای تقریب میانگین مجذورات (RMSEA)	۳۴-۳۱=۶۵	درجه آزادی (D.F)
	بالای ۰/۹	۰/۹۸۵	نیکویی برازش (CFI)	۰/۰۰۰	سطح معناداری (p)
	نزدیک ۱	۰/۹۷۷	برازش اصلاح شده (NFI)		ویژگی‌های مدل
تأیید	بالای ۰/۶	۰/۷۴۴	برازش تطبیقی (PCFI)	۲۲	تعداد متغیرها
	بالای ۰/۹	۰/۹۸۰	برازش هنجار نشده توکر- لوئیس (TLI)	۱۰	متغیرهای مشاهده شده و درونی
	بالای ۰/۶	۰/۹۶۹	برازش نسبی (RFI)	۱۲	متغیرهای مشاهده نشده و بیرونی
	بالای ۰/۹	۰/۹۸۵	برازش افزایشی (IFI)	۱۲	پارامترهای ثابت
	بالای ۰/۶	۰/۷۳۸	برازش هنجار شده مقتصد (PNFI)	۱۰	پارامترهای آزاد برآورد شده
	بالای ۰/۶	۰/۷۴۴	برازش تطبیقی مقتصد (PCFI)	فراشناختی	نوع مدل

با توجه به شکل ۲ و داده‌های جدول ۵، مقدار x^2 حدود ۹۴/۱۷، محاسبه شد. چون در نمونه‌های بالای ۲۰۰ نفر x^2 ، اغلب از نظر آماری معنادار می‌شود، برای به حداقل رساندن اثر اندازه نمونه، اغلب حاصل $x^2/d.f$ را می‌سنجند که بین ۲ تا ۵ بودن آن (۲/۷۷ در این مدل)، نشانگر مناسب بودن برازندگی است. به دلیل بالاتر بودن مقادیر شاخص GFI از ۰/۹ و نزدیک ۱ بودن مقدار سایر شاخص‌ها و RMSEA، کمتر از ۰/۱۰، مدل، خوب و قابل قبول بوده و برازش آن مورد تأیید است.

جدول (۶) نتایج آزمون‌های پژوهش برای آزمون معناداری فرضیه پژوهش

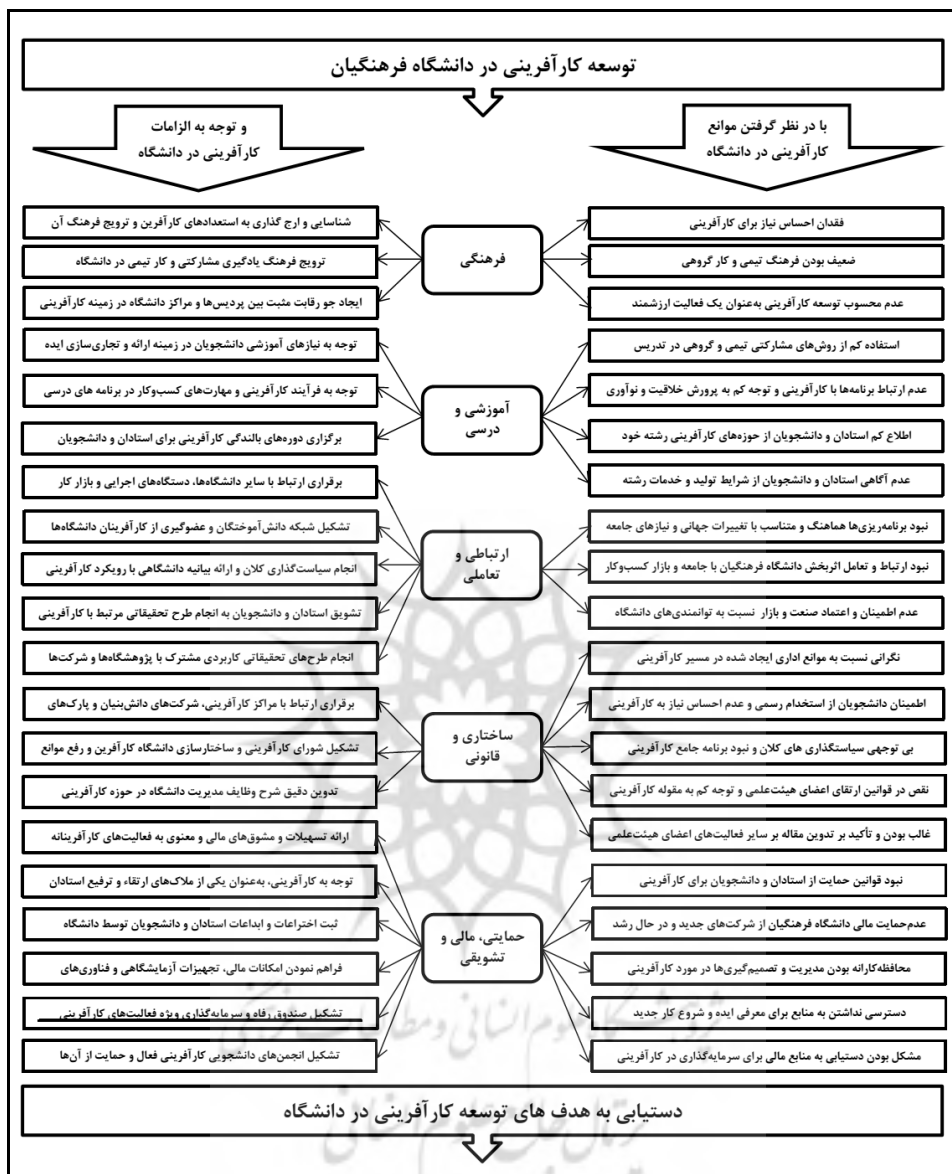
عامل	جهت	بعد	برآورد	C.R	S.E	P	نتیجه
موانع	<----	فرهنگی	۰/۹۹۰	۱۹/۱۸	۰/۰۴۱	۰/۰۰۰	
	<----	آموزشی و درسی	۰/۸۶۱	۱۹/۹۴	۰/۰۴۳	۰/۰۰۰	
	<----	ارتباطی و تعاملی	۰/۹۸۶	۲۲/۸۴	۰/۰۴۳	۰/۰۰۰	
الزامات	<----	ساختاری و قانونی	۰/۹۳۸	۲۵/۲۹	۰/۰۳۷	۰/۰۰۰	تأیید
	<----	حمایتی، مالی و تشویقی	۰/۹۷۰	۲۳/۶۹	۰/۰۴۱	۰/۰۰۰	
	<----	فرهنگی	۰/۹۹۰	۱۸/۱۷	۰/۰۴۱	۰/۰۰۰	
	<----	آموزشی و درسی	۱/۱۲۷	۲۳/۵۲	۰/۰۴۸	۰/۰۰۰	

ادامه جدول (۶) نتایج آزمون‌های پژوهش برای آزمون معناداری فرضیه پژوهش

عامل	جهت	بعد	برآورد	C.R	S.E	P	نتیجه
	<---	ارتباطی و تعاملی	۱/۱۲۷	۲۵/۹۹	۰/۰۴۳	۰/۰۰۰	
الزامات	<---	ساختاری و قانونی	۱/۱۳۸	۲۴/۰۵	۰/۰۴۷	۰/۰۰۰	تأیید
	<---	حمایتی، مالی و تشویقی	۱/۰۹۴	۲۵/۹۲	۰/۰۴۲	۰/۰۰۰	
الزامات	<--->	موانع	۰/۶۷۷	۹/۵۷	۰/۰۳۹	۰/۰۰۰	

با توجه به تأیید مدل (جدول ۵)، برای بررسی معناداری این فرضیه، از شاخص‌های نسبت بحرانی (CR) و خطای استاندارد (S.E) و P استفاده شد. طبق داده‌های جدول ۶، برای تمام مؤلفه‌ها، مقدار بحرانی، بیشتر از ۱/۹۶ بوده و با وجود P کمتر از ۰/۰۱۰، تفاوت مقادیر محاسبه‌شده، برای وزن‌های رگرسیونی با مقدار صفر معناداری بوده و مدل تأیید شد. با توجه به تحلیل‌های مذکور، الگوی توسعه کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان ترسیم شده است.





شکل (۳) الگوی مفهومی توسعه کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان

نتیجه گیری و پیشنهادها

هدف پژوهش حاضر شناسایی موانع و الزامات توسعه کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان و ارائه الگوی مطلوب برای آن بود. بررسی‌های حاصل از مصاحبه‌ها منجر به شناسایی ۵ کد محوری: فرهنگی،

آموزشی و درسی، تعاملی و ارتباطی، ساختاری و قانونی و حمایتی، مالی و تشویقی، برای هر یک از دو کد منتخب موانع (با ۶۲ کد باز) و الزامات (با ۷۰ کد باز)، شد.

نتایج این پژوهش حاکی است که دانشگاه فرهنگیان در این زمینه با موانع متعددی از جمله: عدم توجه کافی برنامه‌های درسی دانشگاه به پژوهش‌ها، درس‌ها و پروژه‌های کاربردی، آموزش محور بودن، عدم وجود برنامه‌های مشاوره‌ای شغلی و کارآفرینی، عدم توجه فرایندهای آموزشی به پرورش خلاقیت، نوآوری و توسعه مهارت‌های کارآفرینی، عدم برخورداری کافی اغلب استادان و دانشجویان از دانش، آگاهی، نگرش، منش، انگیزه، مهارت و تجربه کارآفرینی و ویژگی‌های خطرپذیری، انعطاف‌پذیری و توانایی سازگاری با شرایط متغیر بازار کار، صنعت و جامعه، عدم وجود قوانین حمایتی و تشویقی و منابع و تسهیلات لازم برای ثبت و تجاری‌سازی ایده‌های خلاقانه و نوآورانه، عدم برخورداری مدیران و استادان از فرهنگ و نگرش مناسب کارآفرینی، غالب بودن فرهنگ فقدان احساس نیاز به کارآفرینی در دانشگاه و ضعیف بودن فرهنگ کار مشارکتی، تعاملی و گروهی در دانشگاه روبه‌رو است.

از طرفی برای توسعه کارآفرینی در دانشگاه فرهنگیان و حرکت آن به سوی یک دانشگاه کارآفرین، لازم است موارد متعددی مورد توجه قرار گیرد، که از جمله این الزامات می‌توان به امکان ترویج و پرورش فرهنگ و روحیه خطرپذیری، آزاداندیشی علمی، یادگیری تعاملی، مشارکتی و کار گروهی، کارآفرینی و ایده‌پردازی و تجاری‌سازی آن، وجود زمینه‌های شناسایی استعدادها، کارآفرین و ارج‌گذاری به آنان و تبادل دانش و تجربه میان افراد و گروه‌های مختلف دانشگاه، طراحی و اجرای یک الگوی زیست‌بوم کارآفرینی، استفاده حداکثری از فرصت ساختار هیأت امنایی دانشگاه و حضور رئیس‌جمهور و اعضای برجسته سیاسی و علمی در آن، برقراری ارتباط با سایر دانشگاه‌ها و دستگاه‌های اجرایی، بازار کار، بخش خصوصی و جامعه محلی مرتبط با کارآفرینی، تشکیل شبکه دانش‌آموختگان و عضوگیری از بین دانش‌آموختگان کارآفرین، انجام طرح‌های تحقیقاتی کاربردی مشترک با پژوهشگاه‌ها و شرکت‌های کوچک و متوسط، توسعه برنامه درسی میان‌رشته‌ای و بین‌رشته‌ای و اضافه نمودن درس کارآفرینی به برنامه درسی رشته‌های مختلف، اشاره نمود.

نتایج پژوهش‌های متعددی، کارآفرینی دانشگاهی را از جنبه‌های مختلف مورد بررسی قرار داده‌اند، از جمله: پژوهش‌های جوادی و همکاران (۱۴۰۰)، گودرزی و همکاران (۱۳۹۷)، ملکی‌پور و همکاران (۱۳۹۵)، هوسینگر و همکاران (۲۰۲۰)، و بیگسه و همکاران (۲۰۱۵) به نحوی با نتایج این پژوهش هم‌خوانی داشته و مؤید اغلب موانع و الزامات بررسی شده در این پژوهش بوده‌اند.

با توجه به نتایج پژوهش، موانع و الزامات مختلفی در دانشگاه فرهنگیان در زمینه توسعه کارآفرینی وجود دارد که در صورت توجه به آن‌ها می‌توان به توسعه کارآفرینی در دانشگاه کمک نمود؛ بنابراین با توجه به یافته‌های پژوهش، موارد زیر پیشنهاد می‌شود: ۱. برگزاری کلاس‌ها و کارگاه‌های آموزشی دوره‌ای در مورد کارآفرینی برای مدیران، کارکنان، استادان و دانشجویان

دانشگاه فرهنگیان و دعوت از استادان برجسته کشوری برای تدریس در این کلاس‌ها و کارگاه‌ها و همچنین اعمال بسته‌های حمایتی و تشویقی برای شرکت فعال مدیران، کارکنان، استادان و دانشجویان دانشگاه در آن‌ها. ۲. برگزاری نمایشگاه‌های مرتبط با فعالیت‌های کارآفرینانه، به صورت ادواری، برای نمایش دستاوردهای کارآفرینانه استادان و دانشجویان و سایر دانشگاه‌ها، مؤسسه‌ها و شرکت‌های کارآفرین، دانش‌بنیان و فناور و مبادله تولیدات، محصولات، خدمات و تجربیات آنان، توسط دانشگاه و حمایت از شرکت‌کنندگان در آن‌ها. ۳. ارائه فرصت‌های مطالعاتی داخل و خارج کشور برای استادان و دانشجویان، در زمینه کارآفرینی. ۴. توجه دانشگاه به استعدادیابی و هدایت استعدادهای دانشجویان به سمت تولیدات و خدمات دانش‌بنیان و مسئله‌محور و سوق دادن فعالیت‌ها و طرح‌های پژوهشی استادان و پایان‌نامه‌های دانشجویان به سمت کاربردی بودن، خلاقیت، نوآوری و فناورانه و حمایت از آن‌ها، در کنار پرداختن به فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی معمول و مطابق سرفصل‌ها. ۵. چابک‌سازی و منعطف نمودن قوانین و مقررات، ساختار سازمانی و فرایندهای مدیریتی دانشگاه فرهنگیان در جهت تعامل بیشتر با مراکز دانش‌بنیان، تولیدی و خدماتی و حمایت از استادان و دانشجویان کارآفرین. ۶. استفاده از ظرفیت‌هایی مانند تأکید اسناد بالادستی دانشگاه و نظام آموزشی در زمینه توسعه کارآفرینی و همچنین هیأت امنای دانشگاه، متشکل از رئیس‌جمهور، وزیر آموزش و پرورش و وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و سایر اعضای ذی‌نفوذ برای توسعه کارآفرینی در دانشگاه. ۷. به‌روزرسانی برنامه‌های درسی، مواد و محتوای آموزشی رشته‌های مختلف دانشگاه، متناسب با تغییرات و تحولات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و نیازهای روز جامعه، با تأکید بر ایجاد، بهبود و توسعه دانش، مهارت‌ها و نگرش‌های کارآفرینانه. ۸. ترویج و پرورش فرهنگ و روحیه خطرپذیری، آزاداندیشی علمی، یادگیری تعاملی، مشارکتی و کار گروهی، کارآفرینی و ایده‌پردازی و تجاری‌سازی آن در دانشجویان و استادان. ۹. فراهم‌سازی یک محیط رقابتی مثبت و سازنده بین پردیس‌ها و مراکز آموزش عالی دانشگاه فرهنگیان کشور، در زمینه کارآفرینی. ۱۰. تدوین و ارائه بیانیه مأموریت دانشگاه و تصویب قوانین حمایتی در زمینه توجه به فعالیت‌های کارآفرینی و نوآوری در دانشگاه. ۱۱. تشکیل شورای کارآفرینی و نوآوری در دانشگاه در راستای ساختارسازی دانشگاه کارآفرین. ۱۲. فراهم نمودن فرصت‌های حمایتی، مالی و تشویقی مرتبط با کارآفرینی در دانشگاه، شامل ارائه تسهیلات و مشوق‌های مالی و معنوی به فعالیت‌های کارآفرینانه و نوآورانه استادان و دانشجویان. ۱۳. توجه به کارآفرینی، به‌عنوان یکی از ملاک‌های ارتقا و ترفیع اعضای هیأت‌علمی. ۱۴. تشکیل صندوق رفاه و سرمایه‌گذاری، ویژه فعالیت‌های کارآفرینی در دانشگاه. ۱۵. تشکیل شبکه دانش‌آموختگان و عضوگیری از بین دانش‌آموختگان کارآفرین دانشگاه‌های مختلف. ۱۶. اتخاذ تدابیر و سیاست‌هایی در جهت جذب سرمایه‌گذاری، در جهت ورود دانش فناوری‌های جدید به چرخه تجاری‌سازی. ۱۷. برگزاری همایش‌ها، کنفرانس‌ها و کارگاه‌های آموزشی و پژوهشی، یا انتشار کتاب و نشریات و خبرنامه، توسط

دانشگاه برای فرهنگ‌سازی و ترویج کارآفرینی. ۱۸. توسعه رشته‌های آموزشی بین‌رشته‌ای دانشگاه، در جهت تربیت معلمان آشنا به کارآفرینی.

تشکر و قدردانی

این مقاله برگرفته از نتایج طرح پژوهشی با شماره قرارداد ۳۱۱۱/۱۲۰/۵۰۰۰۰/د است که با حمایت مالی دانشگاه فرهنگیان انجام شده است.

تعارض منافع

هیچ‌گونه تضاد منافع توسط نویسندگان بیان نشده است.

منابع

- باقری، مصباح الهدی، نوروزی، خلیل، محمدی، مهدی، آزادی، احمدآبادی، جواد (۱۳۹۶). کشف و اولویت‌بندی ابعاد و مؤلفه‌های مؤثر بر ساختار دانشگاه کارآفرین پیشنهادی برای موفقیت در وظایف نسل سوم دانشگاه‌ها، *فصلنامه رشد فناوری*، ۱۳ (۵۲)، ۸-۱۴.
- جوادی، محمد مرتضی، رضایی میر قائد، محسن، الوانی، سید مهدی، موسیخانی، مرتضی، عظیمی، پرهام. (۱۴۰۰). طراحی مدل خط‌مشی توسعه کارآفرینی در ایران. *فصلنامه پژوهش‌های مدیریت در ایران*، ۲۵(۱)، ۱۸۲-۱۶۳.
- حسن‌پور امیری، مطهره، داوری، محمدزاده، امیر، امین خاکی، علیرضا. (۱۴۰۰). طراحی مدل سیاست‌های مالیاتی مشوق کارآفرینی مولد در ایران. *فصلنامه مدیریت توسعه و تحول*، ۱۴(۴۸)، ۱۲۷-۱۳۶.
- گودرزی، ریحانه، حسینی، سید رسول، طبائیان، سید کمال. (۱۳۹۷). چارچوبی برای توسعه کارآفرینی دانشگاهی در رشته‌های علوم انسانی در ایران. *فصلنامه توسعه کارآفرینی*، ۱۱(۴)، ۶۶۱-۶۷۹.
- ملکی پور، احمد، حکیم زاده، رضوان، دهقانی، مرضیه، زالی، محمدرضا. (۱۳۹۵). مطالعه تطبیقی برنامه درسی آموزش کارآفرینی در قلمرو رشته‌های کارشناسی علوم اجتماعی و رفتاری در دانشگاه تهران با دانشگاه‌های پیشرو جهان. *پژوهش و نگارش کتب دانشگاهی*، ۲۰(۳۸)، ۸۹-۱۱۳.
- نیکونژاد، سپیده، قادری، مصطفی، عزیزی، نعمت‌اله، تانگ، پر علوف، نیستانی، محمدرضا (۱۳۹۹). واکاوی سیاست‌های ارتباط دانشگاه و صنعت در ایران: ارائه مدلی نو، *دو فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی آموزشی*، ۹(۱۸)، ۱۵۰-۱۱۵.

References

- Aranha, E. A., & Garcia, N. P. (2014). Dimensions of a metamodel of an entrepreneurial university. *African Journal of Business Management*, 8(10), 336-349.
- Axelsson, K., & Hagglund, S., & Sandberg, A. (2015). Entrepreneurial Learning in Education Preschool as a TakeOff for the Entrepreneurial Self, *Journal of Education and Training*, 2(2), 40-58.
- Bikse, V., Rivza, B., & Riemere, I. (2015). The social entrepreneur as a promoter of social advancement. *ProcediaSocial and Behavioral Sciences*, 185, 469-478.
- Bosma, N., Hessels, J., Schutjens, V., Van Praag, M., & Verheul, I. (2012). Entrepreneurship and role models. *Journal of Economic Psychology*, 33(2), 410-424.
- Davari, A., Emami, A., Ramadani, V., Taherkhani, S. (2018). Factors influencing academic entrepreneurship: a casebased study. *Science and Technology Policy Management*, 9(3), 284-295.
- de Sousa, M.M., de Almeida, D.A.R., Mansur-Alves, M., & Huziwara, E.M. (2022). Characteristics and Effects of Entrepreneurship Education Programs: a Systematic Review. *Trends in Psychology*, 1-31.
- Fichter, K., & Tiemann, I. (2018). Factors influencing university support for sustainable entrepreneurship: Insights from explorative case studies. *Journal of Cleaner Production*, 175, 512-524.
- Guerrero, M., Urbano, D., (2010), The development of an entrepreneurial university. *The Journal of Technology Transfer*, 37(1), 43-74.
- Hossinger, S.M., Chen, X., & Werner, A. (2020). Drivers, barriers and success factors of academic spinoffs: a systematic literature review. *Management Review Quarterly*, 70(1), 97-134.
- Johnson, M.P., & Schaltegger, S. (2020). Entrepreneurship for sustainable development: A review and multilevel causal mechanism framework. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 44(6), 1141-1173.
- Kirby, D.A. (2005). Creating entrepreneurial universities in the UK: Applying entrepreneurship theory to practice. *Journal of Technology Transfer*, 31(5), 599-603.
- Obisanya, J.F., Akinbami, C.A.O., and Fayomi, A.O. (2010). Entrepreneurship Education and Undergraduates' Attitude to Self-Employment: a Case Study of Nigerian University. *IFE Psychologia*, 18(2), 87-110.
- Otache, I., Edopkolor, J.E. & Kadiri, U. (2022). A Serial Mediation Model of the Relationship Between Entrepreneurial Education, Orientation, Motivation and Intentions. *The International Journal of Management Education*, 20(2), 100645-100656.
- Peterka, S.O., & Salihovic, V. (2012). What is entrepreneurial university and why we need it? *Economy of eastern Croatia yesterday, today, tomorrow*, 1(1), 98-107.

- Philpott, K., Dooley, L., O'Reilly, C., & Lupton, G. (2011). The entrepreneurial university: Examining the underlying academic tensions. *Journal of Technovation*, 31, 161–170.
- Pluta-Olearnik, M. (2015). The internationalisation of marketing in the education and research sector, *Minib*, 18 (4), 77–96.
- Rahman, Nor Azlina Ab, Ramli, Aliza (2014), Entrepreneurship management, competitive advantage and firm performances in the craft industry: concepts and framework, *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 145 (2014), 137-129.
- Ratten, V., & Usmanij, P. (2021). Entrepreneurship education: Time for a change in research direction?. *The International Journal of Management Education*, 19(1), 100367.
- Tunio, M.N., Jariko, M. A., Børsen, T., Shaikh, S., Mushtaque, T., & Brahmi, M. (2021). How entrepreneurship sustains barriers in the entrepreneurial process—A lesson from a developing nation. *Sustainability*, 13(20), 11419.
- Uyarra, E. (2010). Conceptualizing the Regional Roles of Universities, Implications and Contradictions. *European Planning Studies*, 18(8), 1227-1246.

